

[Axel Ivan Pedersen.]

Jeg skal på udvalgets vegne anbefale såvel lovforslaget som de stillede ændringsforslag til vedtagelse.

Indenrigsministeren (Søren Olesen): Jeg takker udvalget for dets arbejde med indfødsretslovforslaget.

Når der er så stort et antal personer i ændringsforslagene, ligger det i, således som også udvalgets ærede ordfører oplyste, at der altid i disse sager kan mangle visse oplysninger, som man er nødt til at indhente, før papirerne kan komme helt i orden, og før man kan fremsætte forslag om at give de pågældende indfødsret. Men jeg takker for, at udvalget har kunnet tilslutte sig, at der meddeles indfødsret såvel til personer, der er optaget i det oprindelige lovforslag, som til dem, der er optaget i ændringsforslagene, og jeg håber så, at lovforslaget kan vedtages ved tredje behandling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2, §§ 1-3, således ændret, og §§ 4-6 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om leje.

(Første behandling findes i tidenden sp. 441, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 203).

Der var stillet 28 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der stillet følgende ændringsforslag:

Af *Alfred Jensen, Ragnhild Andersen, Fuglsang, Lyngnerup Nielsen og Petra Petersen:*

Til § 14.

1) Som nyt stykke tilføjes:

„Stk. 2. Reglerne i stk. 1 kan ikke ved aftale fraviges til ugunst for lejeren.“

Til § 23.

2) Som nyt stykke tilføjes:

„Stk. 4. Reglerne i stk. 1-3 kan ikke ved aftale fraviges til ugunst for lejeren.“

Til § 37.

3) I stk. 1 udgår i 3.-7. linje ordene „, eller der efter ..... ejendomsskyld“ og i 11. linje „, eller skatteforhøjelsen“.

4) Stk. 2 udgår.

5) I stk. 3, 2. og 3. linje, udgår ordene „, eller stk. 2, 1. punktum,“, og i 3. linje ændres „, og“ til: „, eller af“.

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 5 i udvalgets
betænkning:

6) Til den foreslåede affattelse af § 52 føjes som nyt stykke:

„Stk. 6. Tvistigheder mellem udlejer og lejer om foranstaltninger i henhold til denne paragraf kan i kommuner, hvor der er nedsat et huslejenævn, indbringes for dette.“

Til § 63.

7) Stk. 2 udgår.

Til § 64.

8) I stk. 1 udgår 2. og 3. punktum.

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 20 i udvalgets
betænkning:

9) I ændringsforslagets stk. 1 udgår i næstsidste og sidste linje ordene „, og i 4. linje ændres „,25 pct.“ til: „,30 pct.“

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 23 i udvalgets
betænkning:

10) I den foreslåede § 01 udgår stk. 2.

Til § 113 og § 114.

11) Paragrafferne udgår, og i stedet indsettes som ny paragraf:

„§ 00. Den ved lov nr. 251 af 14. juni 1951 og lov nr. 106 af 14. april 1955, jfr. lovekændtgørelse nr. 116 af 15. april 1955, givne adgang til lejeforhøjelser over den

leje, der gjaldt den 1. september 1939, eller — for lejligheder, der første gang er udlejet efter denne dato — over den leje, der gjaldt ved lejlighedens første udlejning, opretholdes.“

Formanden: Sammen med denne sag foretages de 4 følgende sager på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om boligbyggeri.

(Første behandling findes i tidenden sp. 441, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 203).

Der var stillet 45 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der stillet følgende ændringsforslag:

Af *Alfred Jensen, Ragnhild Andersen, Fuglsang, Lynnerup Nielsen og Petra Petersen:*

Til § 11.

1) I stk. 4 ændres „94 pct.“ til: „97 pct.“.

Til § 20.

2) Stk. 1 affattes således:

„Stk. 1. Til sociale boligforetagender, jfr. § 11 og kap. XV., kan boligministeren yde statslån til 10 000 lejligheder årlig. Såfremt boligbyggeriet som helhed inden for et finansår ikke når op på 25 000 boliger, kan tallet for lejligheder i sociale boligforetagender, hvortil statslån kan ydes, forhøjes i et sådant omfang, at denne boligmenge tilvejebringes.“

Til § 21.

3) I sidste linje ændres „94 pct.“ til: „97 pct.“.

Til § 24.

4) I stk. 2, 2. linje, ændres „1 500“ til: „3 000“.

Til § 57.

5) Sidste punktum affattes således:

„En kommune kan i hvert finansår dog højst anmelde 200 000 kr. — for Københavns vedkommende 1 mill. kr. — til refusion.“

Til § 60.

6) De i stk. 1 anførte maksimumsbeløb for m²-tilskud ændres til følgende:

„Socialt udlejningsbyggeri	12,50 kr.
Privat udlejningsbyggeri	8,00 -
Parcelbyggeri for mindrebeholdede	12,50 - “

Til § 67.

7) Stk. 2 udgår.

Til § 71.

8) I stk. 2, 3. linje, ændres „2 pct.“ til: „1 pct.“.

Til § 104.

9) Stk. 3 affattes således:

„Stk. 3. Vedtægterne for boligaktieselskaber og selvejende byggevirksomheder skal yderligere indeholde bestemmelse om, at der i bestyrelsen indtræder 2 af beboerne valgte repræsentanter.“

Anden behandling af forslag til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen.

(Første behandling findes i tidenden sp. 441, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 203).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v.

(Første behandling findes i tidenden sp. 441, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 203).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring. (Om personlige tillæg til invalide- og folkepensionister m. v.).

(Første behandling findes i tidenden sp. 441, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 203).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Udvalgets ordfører (Carl P. Jensen): Den række lovforslag, vi i dag har til anden behandling, blev fremsat i det høje ting den 9. oktober og var til første behandling den 28. oktober. Lovforslagene blev henvist til et 21 mands udvalg, der påbegyndte sit arbejde umiddelbart efter.

Af mange forskellige årsager måtte det på forhånd stå klart, at der her forestod udvalget en opgave, der stillede store krav til dets medlemmer. Dels var der tale om et meget omfattende arbejdsstof, dels måtte man være indstillet på, at udvalget skulle imødekomme alle interesseredes forventninger om at søge arbejdet fremmet mest muligt.

For så vidt angår de lovforslag, der vedrører ejendomsbeskatningen, måtte der ske en afklaring, inden folketinget afslutter sit arbejde i indeværende år, alene af hensyn til de kommunale myndigheder, der skal administrere disse love allerede fra det kommende finansårs begyndelse.

Hvad angår byggelovsforslagene, var der ganske tilsvarende hensyn at tage over for de interesserede parter. For visse dele af byggeriet ville en udsettelse medføre, at man allerede fra årets udgang stod uden finansieringsmuligheder, ifald der ikke her var skabt den fornødne lovhjemmel. For byggeriet i almindelighed er forholdet jo det, at man i en revisionsperiode befinder sig på et meget usikkert grundlag, der kan medføre alvorlige konsekvenser for hele erhvervet. Den pågældende lov udløber med udgangen af marts måned næste år, men byggeri er ikke en proces, der lader sig indordne under en bestemt skæringsdato med et meget kort varsel. Derfor har realiteten længe været den, at man i praksis ikke har haft nogen lov, for så vidt angår forholdet til de bygherrer, der i øjeblikket befinder sig på projekteringsstadiet, det vil sige ved planlægningen af det byggeri, der skal finde sted om 1, 2 og 3 år og endnu længere ud i fremtiden. Man må erindre, at de bygge-

foretagender, som er i gang, og som skal sættes i gang inden for det første halve år, er projekteret og planlagt i alle enkeltheder; de har finansieringen såvel som alle andre formaliteter i orden. Til gengæld ved vi med sikkerhed, at der i boligministeriet ligger projekter til mindst 25 000 lejligheder, der alle afventer resultatet af de beslutninger, vi her står over for.

Bag disse tusinder af projekter står en betydelig del af landets befolkning. Det gælder projekterende arkitekter og ingeniører, det gælder de mange bygherrer, hvad enten det er private bygherrer eller boligselskaber, eller det drejer sig om entreprenører og håndværksmestre samt materialeleverandører for ikke at tale om de titusinder af bygningsarbejdere.

Lovforslagets nye principper for finansiering af byggeriet i den kommende tid vil i sig selv stille store krav til de mange, der skal forberede og medvirke til en løsning af de store opgaver, dette indebærer, og disse opgaver bliver ikke mindre, når der tages hensyn til de frister, der gives hver især af de interesserede.

Jeg nævner alt dette som den saglige baggrund for, at man har anset det for påkrævet at fremme udvalgsarbejdet det mest mulige, men jeg skal i øvrigt afstå fra at gøre yderligere bemærkninger herom i øjeblikket; jeg skal senere vende tilbage dertil.

Jeg skal foreløbig som ordfører fremsætte en redegørelse for udvalgsarbejdet. Som det fremgår af betænkningen, har udvalget holdt 12 møder. Her vil jeg gerne indskyde den bemærkning, at det vil være forkert at bedømme udvalgets meget omfattende arbejde alene på grundlag af dette antal møder og på grundlag af den relativt korte periode, de 5-6 uger, der er gået, siden udvalgsarbejdet tog sin begyndelse. For det første har der været tale om ret lange møder, og for det andet har man i disse møder fået forelagt alle de oplysninger, man har ønsket, på meget kort tid. Jeg kan til bedømmelse heraf nævne, at vi allerede i det første møde stillede den højtærede boligminister en lang række spørgsmål; det er efterhånden blevet til mere end 60 skriftlige forespørgsler, der alle er blevet grundigt besvaret med bistand af ministeriets embedsmænd, som har udført et godt og et dygtigt arbejde. Jeg vil også gerne benytte

[Carl P. Jensen.]

denne lejlighed til at takke den højtærede minister, som i flere samråd har gennemgået og motiveret de afgivne besvarelser. Jeg tror, at hele udvalget er enigt om at anerkende den dygtige og grundige måde, hvorpå ministeren har vist sig at beherske stoffet på dette vanskelige og omfangsrige område; uanset om udvalgets medlemmer i øvrigt har været enige i ministerens synspunkter, tror jeg at turde sige, at ministeren har vundet respekt i udvalget.

Jeg skal også nævne, at udvalget har haft samråd med handelsministeren i hans egenkab af bankkommisær, med indenrigsministeren, for så vidt angår de to lovforslag om ejendomsbeskatningen, og med socialministeren vedrørende lovforslaget om personlige tillæg til invalider og folkepensionister.

Desuden har udvalget modtaget en betydelig række skriftlige henvendelser bl. a. fra de i betænkningen anførte organisationer, institutioner og interesserede sammenslutninger og en række enkeltpersoner. Udvalget har endvidere modtaget adskillige deputationer. Alle disse henvendelser er indgået i udvalgets overvejelser, og der er taget hensyn dertil i den udstrækning, der har kunnet skabes enighed derom dels i det samlede udvalg, dels i udvalgets flertal.

At udvalget måtte dele sig i et flertal og et mindretal, har der vel næppe kunnet være tvivl om. Allerede ved lovforslagenes første behandling blev dette klart præciseret, men udvalgets mindretal har, som det fremgår af betænkningen, forbeholdt sig ved sine ordførere at motivere sin stilling til de respektive ændringsforslag og til lovforslagene som helhed, og jeg skal derfor ikke komme nærmere ind på de synspunkter, som mindretallet har fremført, men kun gøre den bemærkning, at de principielle uoverensstemmelser er så omfattende, at mindretallet endog har afstået fra at stille selvstændige ændringsforslag, idet det har været udelukket at bygge bro til de fremsatte mindretalssynspunkter.

Der er dog enkelte forhold, hvorom der har været enighed i udvalget. Når det drejer sig om lejelovsforslaget, har udvalget været opmærksom på, at der her er et særligt boligproblem for de enlige, navnlig de lidt ældre enlige. Man har været opmærksom på den

meget vanskelige situation, der opstår for de lidt ældre enlige, som har betydelige problemer at kæmpe med i deres bestræbelser for at blive godkendt som boligtagere af de lokale boliganvisningsudvalg, selv når det drejer sig om overtagelse af lejemål i mindre lejligheder.

Udvalget har imidlertid måttet erkende, at det har været meget vanskeligt at løse dette spørgsmål, når et boliganvisningsudvalg har stået i den situation at måtte vælge imellem en familie og en enlig person ved anvisning af en ledig lejlighed, og man har ikke ment gennem lovgivningen at kunne pålægge boliganvisningsudvalgene en retningslinje, der stiller dem endnu vanskeligere i dette arbejde.

Udvalget udtaler derfor sin forventning om, at man ved planlægningen af den kommende tids boligbyggeri er opmærksom på denne del af befolkningen, de enlige og navnlig de lidt ældre enlige, og udtaler, at de enkelte kommuner i den udstrækning, det må vise sig muligt, bør revidere den hidtil gældende praksis ved at give enlige personer, der ikke er helt unge, en mulighed for at få en selvstændig lejlighed.

Medens jeg omtaler de områder, hvor der har været enighed i udvalget, må jeg også nævne et par problemer vedrørende forslag til lov om boligbyggeri. Udvalget vil her pege på den kendsgerning, at der gennem den hidtil gældende boliglovgivning er konstateret en afgørende forbedring af boligstandard, som alle hilser med tilfredshed.

Den ændring af boligbyggeriets finansiering, der nu skal finde sted, skulle ikke gerne medføre, at man for at få de flest mulige m² for så få penge som muligt skulle forringe denne boligstandard. Det er udvalgets opfattelse, at man vil støtte finansieringen ved at stræbe efter den bedst mulige pantesikkerhed inden for den ramme, der er angivet i § 2, stk. 2, i forslag til lov om boligbyggeri, og derfor udtaler udvalget sin forventning om, at den boligstandard, man nu har opnået, fastholdes.

Må jeg endvidere i denne forbindelse pege på, at udvalget har drøftet en henvendelse fra Fællesorganisationen af almenyttige danske Boligselskaber, hvor man har henvist til det lige nævnte lovforslags § 104, stk. 1, der vedrører andelshaveres eller lejeres ret til at oppebære rente af andel i

[Carl P. Jensen.]

opsparing. Man har her peget på de administrative vanskeligheder, der kan være ved at komme i forbindelse med fraflyttede lejere på det tidspunkt, hvor opgørelsen finder sted. Udvalget har haft principielle betænkeligheder ved at lade den foreslåede bestemmelse helt udgå, sådan som man havde ønsket, men har på den anden side fundet det rimeligt, hvor de enkelte foretagender ønsker det, at godkende, at en andelshaver eller lejer kun kan oppebære rente af opsparing, så længe han bor i det pågældende foretagende, og at beløb på under 10 kr. ikke kommer til udbetaling. Jeg vil dog understrege, at det har været udvalgets forudsætning, at de personer, der allerede oppebærer rente, ikke mister retten i så henseende.

Med de nævnte principielle enighedspunkter er enigheden beklageligvis hørt op, og de bemærkninger jeg skal gøre i det følgende, vedrører derfor samtlige ændringsforslag i betænkningen, der efter forhandling med den højtærede boligminister er stillet af ministeren og tiltrådt af udvalgets flertal. Hvad angår forslag til lov om leje, skal jeg henvise til den afgivne flertalsbetænkning, til de enkelte ændringsforslag og de hertil anførte bemærkninger. Jeg skal derudover nøjes med at pege på de væsentligste af de foreslåede ændringer.

Ændringsforslag nr. 1 til § 37 i forslag til lov om leje tilsigter en klaring af det forhold, der kan opstå, når renovation udføres af et privat selskab. Det har ikke været hensigten at skabe en forskel på dette område, men man har for at tilvejebringe fuld klarhed præciseret, at det offentlige skal godkende takstændringer. Dette tager selvsagt kun sigte på fremtidige ændringer i gældende takster.

Ændringsforslag nr. 5 til § 52 er resultatet af udvalgets forhandlinger vedrørende forhold, der blev omtalt under første behandling. Ændringen giver for det første lejeren en ubetinget ret til at installere telefon, og dernæst giver den ham ret til

at ændre sit opvarmningssystem, hvor opvarmningen sker ved kakkellovn. Ændringen kan ske enten ved opsætning af olie-kamin eller ved indsætning af en olie- eller petroleumsbrænder i en kakkellovn, alt under forudsætning af, at den tilsluttede skorsten egner sig hertil. Under visse forhold, der er nærmere beskrevet i forslaget, får lejeren også adgang til at anbringe radio- og fjernsynsantenne for at sikre en kvalitetsmodtagelse, medmindre der er adgang til fælles antenneanlæg. Det skal her bemærkes, at lejeren både for oliefyr og for antenneanlæg har det fulde ansvar for eventuelle skader, men da den forsikringsmæssige bekostning er meget ringe i forhold til den opnåede fordel, skulle det ikke volde vanskeligheder.

Ændringsforslag nr. 6 til § 65, stk. 1, nr. 3, sikrer arbejdere og funktionærer i særlige arbejder- og funktionærboliger, som de hidtil har været pligtige at fraflytte ved arbejdsforholdets ophør, mindst 3 måneders varsel, uanset om arbejdsforholdet er bragt til ophør med kortere varsel.

Ændringsforslag nr. 7 til § 65, stk. 1, nr. 5, omfatter medejeren adkomst til at opnå lejlighed i sin ejendom, men under ganske bestemte og vel nok sjældent forekommende forhold. Dels skal begge medejere være fyldt 65 år, dels skal de begge have haft tinglyst skøde mindst 5 år forud.

Ændringsforslag nr. 9 til § 66, stk. 1, giver en nærmere definition af, hvad der forstås ved øget brugsværdi. Tilsvarende gælder for ændringsforslag nr. 19 til § 110 og ændringsforslag nr. 22 til § 123.

Ændringsforslag nr. 10 til § 67 vil jeg gerne nævne i forbindelse med ændringsforslag nr. 21 til § 115. Det drejer sig om ejerens pligt til at hensætte en nærmere angivet del af lejestigningen til henholdsvis indvendig og udvendig vedligeholdelse. Det er under udvalgets behandling af lovforslagets enkeltheder blevet klart, at disse henlæggelser under visse forhold vil kunne komme til at angribe den del af lejeforhøjelsen, der har været tiltænkt udlejeren,

[Carl P. Jensen.]

ja, endog gå ud derover. De anførte procenter refererer nemlig til den aktuelle leje, idet udgangspunktet ved forhøjelserne jo har været 1939-lejen. Disse ændringsforslag sikrer udlejeren mod at hensætte et beløb til vedligeholdelsesfonden, der går ud over den tilladte lejeforhøjelse, hvilket selvsagt ikke har været meningen.

Ændringsforslag nr. 11 til § 84, stk. 1, og ændringsforslag nr. 25 til § 133 skal ses i sammenhæng. De vedrører princippet i den nugældende lovs § 110, hvorefter et medlem af en afdød lejers husstand kan overtage et lejemål, såfremt den pågældende, som det siges, i væsentlig grad har bidraget til husstandens opretholdelse. De foreslåede ændringer sikrer, at det ikke alene kan dreje sig om et bidrag i kontante penge, men her ligestiller man arbejde i hjemmet med et økonomisk bidrag.

Ændringsforslag nr. 14 til § 100 tilsigter at legalisere den udlejningsvirksomhed, som f. eks. lokale turistforeninger eller andre institutioner — i realiteten i strid med gældende regler — hidtil har udøvet, men det er dog en forudsætning, at der kun er tale om lejemål af ikke over 3 måneders varighed, alt under forbehold af, at de respektive myndigheder i sådanne tilfælde meddeler de pågældende institutioner den fornødne godkendelse.

Ændringsforslag nr. 20 til § 112 vedrører ombygning, forandring eller nyindretning i et omfang, der medfører en øget brugsværdi, som kan motivere en lejeforhøjelse. Denne paragrafs affattelse har givet anledning til berettiget tvivl og deraf følgende overvejelse i udvalget, en tvivl, som skulle være afklaret ved dette ændringsforslag.

Efter lovforslaget var det, som det vil erindres, den højtærede boligministers tanke, at enhver form for restriktioner vedrørende udlejning af enkeltværelser og møblerede lejligheder skulle udgå af loven. Denne tanke var støttet af den kendsgerning, at en række kommuner, der i forvejen ad lovgivningens vej havde mulighed for at indføre en sådan kontrol, ikke havde udnyttet denne mulighed, og af en formodning om, at en kontrol i sig selv ville virke tilbageholdende på udbud af værelser. Umiddelbart efter at disse synspunkter i det fremsatte lejelovsforslag var blevet kendt, viste

der sig en stærk reaktion mod disse tanker, en reaktion, som jeg i øvrigt ved lovforslagets første behandling forudsagde ville komme. Det har medført drøftelser i udvalget og deraf følgende samråd med boligministeren, uden at man i og for sig kan sige, at udvalget har kunnet overbevise ministeren og hans embedsmænd. Resultatet er imidlertid blevet en kompromisløsning.

Den fremgår af ændringsforslag nr. 23, der går ud på indføjelse af et helt nyt kapitel, der i nogen grad imødekommer ønsket om kontrol med såvel enkeltværelser og klublejligheder som med del af en møbleret lejlighed. Når kommunalbestyrelsen træffer beslutning herom, gives der huslejenævnet visse beføjelser til lejekontrol i forbindelse med uopsigelighed, men kun for så vidt angår hovedstadsområdet og kommuner med mere end 30 000 indbyggere. For klublejligheders vedkommende er der ingen begrænsning for en sådan kontrols gennemførelse, mens der for udlejning af enkeltværelser skal være tale om mere end 1 lejemål. Kontrollen er altså i første række tænkt anvendt på den mere forretningsmæssige udlejningsvirksomhed.

Jeg tror at kunne sige, at det har været den almindelige opfattelse i udvalget, at man ikke ser med nogen særlig sympati på de lejere, der sidder med en meget stor lejlighed og ligefrem driver rovdrift på enlige og derved hjembringer en leje, som mange gange overstiger den leje, de selv betaler for hele lejligheden. Jeg udtaler derfor håbet om, at man i de kommuner, der her har fået mulighed for at udøve kontrol, er på vagt over for denne særlige art af udlejere og yder de pågældende fremlejetagere en rimelig beskyttelse.

Lovforslagets § 126 tog sigte på en afvikling af det såkaldte stavnsbånd, d. v. s. reglen om bopælsret, men udvalget har ikke ment at kunne sidde de mange betænkeligheder overhørig, der er fremsat over for en øjeblikkelig ophævelse af adgangen til at stille dette bopælskrav. I første række er disse betænkeligheder fremsat af Københavns kommune, der har sine særlige vanskeligheder, fordi kommunen er udbygget og ikke råder over fornødne byggegrunde til at kunne løse egne, påtrængende saneringskrav. Dernæst har kommunerne i hovedstadsområdet og en række større byer

[Carl P. Jensen.]

— jeg nævner Ålborg, Århus, Esbjerg, Odense og Randers — peget på de vanskeligheder, som også de har. I tilslutning hertil har de nævnte kommuner og disses forstadskommuner rettet henvendelse til udvalget og instisteret på at få den samme 2-årige overgangsperiode, som i lovforslaget var indrømmet hovedstadskommunerne. På den anden side har Københavns kommune for sit vedkommende fremsat ønske om, at de nugældende bopælskrav opretholdes indtil videre. Udvalget har ikke kunnet samles om at imødekomme dette særlige københavnske ønske.

Boligministeren har imidlertid nu efter forhandling med udvalget stillet ændringsforslag nr. 24 til § 126, ifølge hvilket den oprindelig foreslåede overgangsbestemmelse for hovedstadsområdet, nemlig en afvikling over 2 år, vil blive udvidet til at omfatte de større provinsbyer og disses forstadskommuner, mens man for hele hovedstadsområdet forlænger afviklingsperioden med 1 år, d. v. s. til udgangen af marts 1962.

Ændringsforslag nr. 26 vedrører § 134, stk. 2, hvorefter boliganvisningsudvalgene kunne tilsidesætte en udlejers vægring ved at give tilladelse til bytning af lejlighed. Såvel ministeren som udvalgets flertal har den opfattelse, at denne bestemmelse i realiteten kun i uvæsentlig grad adskiller sig fra den hjemmel, der i en årrække har været praktiseret gennem boliganvisningsudvalgene, som mod udlejerens indsigelse har kunnet anvise lejere til ledigblevne lejligheder; her har boliganvisningsudvalgene kunnet lade familiernes størrelse være afgørende uanset udlejerens ønske om at tage andre lejere ind, f. eks. lejere med færre børn, end udvalgene skønnede lejlighedens størrelse betingede. Offentligheden vil imidlertid være bekendt med de synspunkter, der i denne forbindelse har været fremsat, dels af grundejerforeningerne, dels af udvalgets mindretal, som efter min opfattelse har placeret dette problem i et plan, hvor det næppe hører hjemme. Imidlertid har hverken den højtærede boligminister eller udvalgets flertal ment, at problemet var af en sådan karakter, at det var værd at risikere en bitter strid på, selv om vi ikke føler os overbevist om, at reglen, når henses til boliganvisningsudvalgenes hidtidige

praksis, ville kunne føre til en tilsidesættelse af det oprindelige forslag. Den højtærede boligminister har derfor stillet forslag om, at den foreslåede bestemmelse udgår af lovforslaget, og hertil har udvalgets flertal, omend med betænkelighed, sluttet sig.

I overensstemmelse med den flertalsbemærkning, jeg henviste til i min indledning vedrørende de enliges særlige boligproblem, er det ved ændringsforslag nr. 27 foreslået, at datobegrænsningen „16. april 1955“ slettes, og at det i stedet for kort og godt præciseres, at enlige personer, der tidligere har haft en selvstændig lejlighed, under visse forhold kan opnå ret til lejemål af en lejlighed på 2 værelser.

Endelig er der ændringsforslag nr. 28 til § 156. For at forebygge eventuelle vanskeligheder ved i juleugen at få fremsendt behørigt varsel om lejeforhøjelser, foreslås det i ændringsforlaget, at kravet skal fremsættes inden 15. januar 1959 og ikke som oprindelig foreslået inden 1. januar. Jeg tror imidlertid ikke, man skal lægge noget særligt i denne ændring; hvis man havde fastholdt den oprindelige dato, ville det næppe have bevirket, at kravene ikke var fremkommet rettidigt, og ændringen er altså kun af praktisk karakter.

Jeg skal herefter gå over til at omtale lovforslaget om boligbyggeri, hvortil boligministeren ligeledes har stillet en række ændringsforslag, der er tiltrådt af udvalgets flertal. Enkelte af disse ændringsforslag er af redaktionel karakter, en del har alene til formål at tydeliggøre lovforslagets bestemmelser, og atter andre af ændringsforslagene indeholder rene konsekvensændringer.

Ændringsforslag nr. 1 til § 3 skal jeg ikke sige noget om, ikke fordi der ikke kunne være grund dertil, men alene fordi jeg betragter dette ændringsforslag som tilstrækkelig belyst under finanslovdebatten, hvor det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, som er medlem af det udvalg, der beskæftiger sig med finanslovforslaget, rejste en del af de problemer, der kunne knytte sig til byggelovsforslagets § 3. Jeg henviser til de meget omfattende bemærkninger, den højtærede finansminister har fremsat herom, jfr. Folketingstidende sp. 1229-31, hvor finansministeren var inde på de problemer, der knytter sig til en del af den påtænkte finansieringsordning.

[Carl P. Jensen.]

Ændringsforslag nr. 2 til § 4 imødekommer et ønske fra Danske Bankers Fællesrepræsentation om, at det finansieringsinstitut, bankerne påtænker at oprette, skal kunne medtage kontor- og forretningsejendomme. Ændringsforslag nr. 3 til samme paragraf drejer sig om statens adgang til repræsentation i ledelsen af sådanne institutter. Adgangen foreslås begrænset alene til de finansieringsinstitutter, for hvilke staten tegner garantikapital. Den ændring, der vedrører disse institutioners ledelse, er påkrævet af hensyn til den gældende lov om banker og sparekasser. I konsekvens af denne repræsentationsbestemmelse er ændringsforslag nr. 8 til § 9 udformet på en sådan måde, at tegning af garantikapital kan gøres betinges af, at staten bliver repræsenteret i ledelsen af de institutter, der opnår en sådan garanti.

Som det vil erindres, blev der ved lovforslagets første behandling fremført visse betænkeligheder vedrørende det tomrum, der måtte forventes at opstå mellem den traditionelle lånegrænse og den i lovforslaget fastsatte undergrænse på 75 pct. Ved ændringsforslag nr. 10 til § 11 nedsættes denne grænse til 65 pct. med det formål at give låntagerne gunstigere vilkår for at opnå den højest mulige kurs for disse mellem lån. I forbindelse med denne ændring står de ændringer, der fremgår af ændringsforslagene nr. 13 og 14, hvorefter bl. a. statsgarantien for de maksimale lånebeløb forhøjes.

Ændringsforslag nr. 12 til § 13 udvider adgangen til statsgaranti for private lån til ombygning af ejendomme, der er beliggende i saneringsområder. Desuden vil en sådan garanti kunne ydes til forbedringsarbejder, som omfattes af forslagets § 34; jeg nævner installation eller forbedring af centralvarmeanlæg, varmeisolering, maskinvaskerianlæg o. s. v.

Ændringsforslag nr. 16 til § 15 indeholder en begrænsning af kommunernes garantiforpligtelser for boligbyggeri efter kapitel III, medens man præciserer, at kommunerne helt fritages for at indtræde som garant for statsgaranterede private lån som omtalt ved ændringsforslag nr. 12 til § 13, stk. 1.

Ved ændringsforslag nr. 17 til § 17 er der

givet mulighed for, at kommunerne vil kunne yde en selvstændig garanti for det byggeri, der omfattes af forslagets kap. V, d. v. s. byggeri af den art, der er angivet i lovforslagets § 28, stk. 2, og som omfatter byggeri for ungdommen og med særlige sociale og kulturelle formål.

Ændringsforslag nr. 20 til § 27 torhøjer lånegrænsen for eventuelle saneringsramte, der selv ønsker at opføre parcel- eller rækkehuse, når disse i øvrigt opfylder betingelserne for at kunne anses for mindrebemidlede efter reglerne i lovforslagets § 117.

I § 48 har man fastholdt de hidtil gældende maksimumsgrænser for håndværkerudgifter for en- eller tofamiliehuse, der opføres til brug for mindrebemidlede. Der har ofte været anket over, at denne afgrænsning var for skarp; f. eks. medtager man ifølge denne regel under hovedstadsområdet Hørsholm, medens kommuner nord for Hørsholm skal henføres til den gruppe, der består af bymæssigt bebyggede dele af landkommunerne, ja, i visse tilfælde til rene landkommuner, hvorved forskellen i de anførte håndværkerudgifter kan udgøre 6 000 kr. Ganske tilsvarende problemer kan opstå i andre kommuner ved de meget store købstæder. Det har medført, at der nu er stillet et ændringsforslag under nr. 22, som giver mulighed for at administrere denne skarpe grænse noget smidigere, og i visse tilfælde kan boligministeren med finansudvalgets tilslutning henføre en kommune til en anden kommunegruppe end den, hvorunder den hører hjemme ifølge lovforslagets bestemmelser.

Ændringsforslag nr. 23 til § 55 skulle give boligministeren hjemmel til at afvise en kommunegaranti, hvis der til denne er knyttet urimelige vilkår. Man har i bemærkningerne som eksempel nævnt vilkår, der må antages at være i strid med lejelovens formål. Der kan også være tale om et ubetinget krav om, at der kun må anvendes lokale håndværkere eller lokale leverandører. Det siger sig selv, at hvor de pågældende ville være helt alene inden for den pågældende branche i vedkommende kommune, ville dette kunne medføre en uheldig virkning, fordi det i realiteten ville kunne unddrage byggeriet enhver form for almindelig sund konkurrence, hvad der meget nemt kunne udnyttes i uheldig retning.

[Carl P. Jensen.]

Ændringsforslag nr. 25 til § 60 tilsigter dels en tydeliggørelse vedrørende ydelsen af driftstilskud, dels er der tale om en principiel ændring i det nye stk. 6. Udvalget har modtaget en henvendelse fra boligudvalget for bevægelseshæmmede, der har henvist til en redegørelse fra det udvalg, som har beskæftiget sig bl. a. med rullestolsinvalider, f. eks. husmødre, der har deres arbejde i hjemmet som alle andre husmødre. Der må nødvendigvis kræves mere plads i en sådan lejlighed og i det hele taget en særlig hensyntagen til, hvad der må kræves af en bolig for bevægelseshæmmede. Medens grænsen for ydelse af driftstilskud normalt er 85 m², er det foreslået, at man for at imødekomme de særlige krav, der i denne forbindelse kan stilles, vil kunne yde driftstilskud på indtil 100 m². Ændringsforslag nr. 25 og ændringsforslag nr. 34 til henholdsvis § 60, stk. 6, og § 80, stk. 3, tager sigte på at imødekomme boligudvalgets henvendelse i så henseende.

Ændringsforslag nr. 27 til § 67 skulle afbøde en del af den virkning, som de ændrede regler om huslejetilskud vil kunne medføre. En familie med mange børn kan i øjeblikket opnå et huslejetilskud, der bringer huslejen ned under den nu foreslåede grænse på 900 kr. om året for en familie, det vil sige 75 kr. om måneden; den ny regel vil således kunne medføre en lejeforhøjelse, hvis der ikke her sker en ændring. Der er derfor stillet et ændringsforslag, som i nogen grad afbøder denne virkning. For en familie med 5 børn vil lejen under forudsætning af, at det maksimale tilskud oppebæres, kunne ansættes til 800 kr., med 6 børn til 700 kr., med 7 børn til 600 kr. om året, og det svarer til en månedlig husleje på henholdsvis 67 kr., 58 kr. og 50 kr.

Også ændringsforslag nr. 28 vedrører børnerige familier. Lovforslagets § 69 har som forudsætning, at huslejetilskud kun ydes i de tilfælde, hvor der er tale om en familiebolig. Man har anset det for rimeligt, at en lejlighed ikke skulle bebos af mere end 2 personer pr. beboelsesrum, men denne ubetingede regel ville medføre, at en familie med 5 børn og 2 voksne skulle have lejlighed på mindst 4 beboelsesrum, hvad enhver for så vidt også vil være enig i at anse for et minimum for en sådan familie. Men

en forudsætning for at fastholde dette krav må være, at en lejlighed af denne størrelse kan anvises de familier, der ikke i øjeblikket har en sådan lejlighed.

Efter det stillede ændringsforslag vil kommunalbestyrelsen kunne dispensere fra det nævnte krav, men for at lægge det fornødne pres på kommunalbestyrelserne med hensyn til at fremme et byggeri, der vil kunne opfylde kravet de steder, hvor det ikke lader sig gøre i dag, har man begrænset denne dispensation til 2 år, d. v. s. indtil 1. april 1961. Der er derfor grund til at gøre kommunalbestyrelserne opmærksom på, at man allerede nu har denne bestemmelse for øje, og det vil i hvert fald ikke blive et vilkår for kommunegaranti for ydelse af lån til boligbyggeri, som boligministeren — efter ændringsforslaget til § 55 — vil anse for urimeligt.

Til § 69, stk. 2, nr. 2, har boligministeren stillet et ændringsforslag, hvorefter lejligheder, der f. eks. har toilet fælles med en anden lejlighed, ikke udelukkes fra i givet fald at kunne oppebære huslejetilskud, hvad de ellers ville være ifølge lovforslaget, således som jeg gjorde opmærksom på ved første behandling.

Ændringsforslagene nr. 30 og 36 fastsætter en pristalsregulering af børnetillæg efter samme regler, som gælder for grundbeløbet. Det var ikke klart præciseret i det oprindelige forslag.

§§ 76 og 92 pålagde kommunerne at overtage den fulde udgift ved ydelse af huslejetilskud dels til folkepensionister dels til børnerige familier. Denne bestemmelse har — hvad jeg allerede omtalte ved første behandling — vakt megen bekymring hos kommunalbestyrelserne, ikke mindst i amtskommunerne, der ikke gennem de særlige ejendomsskatter har nogen dækning for disse udgifter, for hvilke staten hidtil har ydet delvis refusion. De ændringsforslag, der er stillet under nr. 32 og 37, fastholder de hidtil gældende regler, dog med den ændring, at statens refusion nedsættes til en tredjedel imod tidligere halvdelen.

Fra De samvirkende Invalideorganisationer har udvalget modtaget en henvendelse med anmodning om at præcisere, at lovforslagets § 77 på en klarere måde fastslår, at invalidepensionister og personer, der oppebærer hjælp som kronisk syge, har ret

[Carl P. Jensen.]

til huslejehjælp under visse nærmere fastsatte betingelser. Bestemmelsen i § 77, stk. 1, har den ordlyd, at der til den pågældende kan ydes et tilskud, og det må erkendes, at denne formulering kan give det indtryk, at der her er tale om en særlig almisse, hvad ikke har været tilsigtet. Derfor slettes dette udtryk, således at det understreges, at det er en ret, der er tale om, hvilket fremgår af ændringsforslag nr. 33.

I samme ændringsforslag er der indført noget nyt, som jeg finder særlig anledning til at henlede opmærksomheden på. Med det formål at fremme oprettelsen af stiftelser eller animere allerede bestående stiftelsers interesse for at tilvejebringe egnede boliger for gamle eller invalider vil der nu ved en tilføjelse til § 77, stk. 1, være mulighed for at give tilskud til nedbringelse af lejen efter de samme regler, som i øjeblikket kun gælder efter lovens § 59, d. v. s. folkepensionistboliger, men dog under forudsætning af, at stiftelsen af egne midler bidrager til nedsættelse af lejen. Jeg vil tro, at denne ændring kan medvirke til en særlig indsats fra privat side og fra organisationers side til gavn for de folke- og invalidepensionister, der ellers ville være afskåret fra boliger af denne art, simpelt hen fordi de ikke findes i tilstrækkeligt omfang.

Lovforslagets § 111, stk. 2, der har til formål at tilvejebringe aktivisering af et boligforetagendes midler så tidligt som muligt ved optagelse af lån i ældre afdelinger, fastsætter en lånegrænse på 90 pct. af pantets værdi. For at skabe mulighed for tilvejebringelse af yderligere midler til nybyggeri har man foreslået at slette denne grænse, således at lånegrænsen kan gå helt op til ejendomsskyldværdien alene med et fradrag, der svarer til beboernes indskud i foretagendet, hvilket fremgår af bemærkningerne til ændringsforslag nr. 38.

For at muliggøre de sociale boligselskabers adgang til at tegne garantikapital ved etablering af de nye finansieringsinstitutter er der i ændringsforslagene nr. 39 og 40 skabt hjemmel for, at byggefondens midler kan anvendes hertil, på samme måde som dispositionsfondens midler inden for et beløb af højst 25 pct. kan overføres til samme formål.

Ændringsforslag nr. 41 til § 117 vedrører begrebet mindrebemidlede. Medens lovforslaget, for så vidt angår kriteriet for at kunne oppebære huslejetilskud, har forladt sygekassegrænsen ved at gå over til det nye begreb husstandsindkomst, bliver sygekassegrænsen opretholdt i lovforslagets § 117. Denne anvender som kriterium i visse forhold den almindelige fortrinsstilling til lejlighed i socialt byggeri, muligheden for at opnå statslån til parcelhusbyggeri for mindrebemidlede, statsgaranti for private lån o. s. v. Da sygeforsikringskommissionen som bekendt for tiden drøfter hele problemet vedrørende sygekassegrænsen og man her kan komme til at tage en stilling, der kan ændre dette begreb betydeligt, har man ikke ønsket at være bundet af andre hensyn end det, denne kommission må have for øje, og derfor har boligministeren stillet forslag om at forlade sygekassegrænsen som sådan og opstille et helt selvstændigt kriterium, sådan som det fremgår af det stillede ændringsforslag nr. 41. Der foreslås her et grundbeløb på 16 000 kr. som husstandsindkomst, og med et tillæg på for hvert barn på 1 000 kr. vil det indebære, at en familie med 3 børn kan have en skattepligtig indkomst på 19 000 kr. og alligevel bevare de rettigheder, der følger af dette lovforslags § 117, stk. 1.

Endelig skal jeg vedrørende byggelovsforslaget nævne ændringsforslag nr. 45 til § 124, der alene har til formål at fjerne en eventuel tvivl om, at lån og tilskud i henhold til overgangsbestemmelsen skal ydes efter den nugældende lovs, d. v. s. 1955-lovens, almindelige regler.

Til det lovforslag, der omfatter ændringen af loven om kommunale ejendomsskatter, er der kun et enkelt ændringsforslag, stillet af indenrigsministeren, som går ud på, at såfremt den i lovens § 5, stk. 1, ansatte grundskyldpromille overstiger 12, vil der kunne ske nedsættelse med forskellen. Dette ændringsforslag, der er tiltrådt af flertallet, har sin motivering i en henvendelse fra Løgumkloster kommune, der for tiden har en grundskyldpromille på 16, medens det i øvrigt er oplyst, at de fleste kommuners grundskyldpromille er 12, og at promillen i ingen af de andre kommuner overstiger dette tal.

[Carl P. Jensen.]

Endelig er der de af socialministeren stillede 2 ændringsforslag til lovforslaget om ændring i lov om folkeforsikring.

Det første ændringsforslag, der er tiltrådt af udvalgsflertallet, vedrører forhøjelse af rådighedsbeløbet fra de foreslåede 5 pct. til 5,5 pct., der vil få virkning fra 1960-61. Ændringsforslag nr. 2, der ligeledes er tiltrådt af flertallet, forudsætter, at man i det første år, i hvilket lejeforhøjelsen i henhold til lejeforslaget ikke får den fulde virkning, må fastholde de oprindeligt foreslåede 5 pct.

Jeg skal med de her fremsatte bemærkninger om ændringsforslagene til de foreliggende lovforslag på flertallets vegne anbefale samtlige de stillede ændringsforslag og tillige, at man stemmer imod de 2 sæt ændringsforslag, der er stillet uden for betænkningen.

Ud over de betragtninger, jeg indledningsvis fremførte ved min omtale af udvalgsarbejdet, vil jeg gerne som mit partis ordfører føje nogle bemærkninger til.

Jeg vil allerførst takke den højtærede boligminister, fordi han har taget hensyn til en del af de synspunkter, jeg fremsatte ved lovforslagenes første behandling, i overensstemmelse med hvilke den højtærede minister har stillet en række ændringsforslag.

Jeg vil her navnlig pege på ændringsforslag nr. 5 til lejeforslaget. Jeg tænker her først og fremmest på den nye bestemmelse om lejerens adgang til opsætning af oliefyre eller petroleumsbrændere i kakkellovne. Da disse installationer for nogle år siden tog deres begyndelse, oplevede man, som det vil erindres, adskillige vanskeligheder, først og fremmest fordi mange husejere frygtede igen at møde krigstidens problemer med uoprettelige skader på skorstenene som dem, der dengang opstod ved anvendelse af tørv og brunkul. Den ængstelse, der opstod, da man begyndte at tage oliefyre i anvendelse, var for så vidt forståelig. Undersøgelser har imidlertid senere vist, at denne ængstelse var overdreven, ja, i visse tilfælde helt uden grund. Den medførte, at forhandlerne af disse oliefyre og petroleumsbrændere i reglen påtog sig ansvaret for de skader, man formodede kunne opstå, medens lejerne i øvrigt tegnede ansvarsforsikringer for at friholde

ejerne for eventuelle skader. Efterhånden er der da også faldet ro over sindene, og problemet eksisterer ikke mere.

På denne baggrund skulle det synes unødvendigt at lovgive om dette særlige område. Når jeg ved første behandling alligevel drog dette frem, var det ikke med henblik på størsteparten af husejerne, der meget vel forstod fordelene for lejerne ved at bekoste disse installationer; det var udelukkende med henblik på de udlejere, der søgte at udnytte situationen dels gennem direkte chikane ved at forbyde lejerne at foretage disse installationer, dels og navnlig gennem en økonomisk udbytning af lejerne ved at påtvinge disse en meningsløs forhøjelse. Jeg ved, at de honnerte udlejere ikke vil misforstå denne bevæggrund, men jeg har fået adskillige beviser på, at der findes husejere, der ganske ublufærdigt har prøvet på at presse lejerne ud over al rimelighed.

Må jeg nævne et ganske enkelt, men ikke enestående eksempel. Efter første behandling og under udvalgsbehandlingen gjorde det ærede medlem hr. Boye Hansen mig opmærksom på, at der inden for et boligkompleks i hans valgkreds var et særligt problem. Da man efter første behandling blev bekendt med, at man kunne vente en ændring af det bestående, rettede et københavnsk ejendomsselskab, der administreres af et aktieselskab, der hedder Ultim — det betyder formodentlig noget med ultimatum — en henvendelse til lejerne, hvori det hed, at man havde konstateret, at lejerne havde installeret oliefyre eller petroleumsbrændere i deres lejligheder. Man betragtede dette som misligholdelse af lejekontrakten og ophævede derfor lejemålet til øjeblikkelig fraflytning, men ville dog være indforstået med at godkende installationen, såfremt lejerne accepterede en lejeforhøjelse på 10 kr. om måneden og indbetaling af et depositum på 100 kr. Jeg vil tro, at der er adskillige lejere, der har accepteret dette for at undgå følgerne af en opsigelse. Det kompleks, det her drejer sig om, er beliggende i Vognmandsmarken og omfatter, så vidt jeg er orienteret, ikke mindre end 318 lejligheder. Det ville, hvis samtlige lejere gik ind på kravet, svare til en samlet lejeforhøjelse på 38 160 kr. om året, medens det krævede depositum ville andrage 31 800 kr. én gang for alle. Denne lejeforhøjelse

[Carl P. Jensen.]

ville herefter kunne medføre, at ejendommen som følge af den øgede lejeindtægt kunne sælges til en pris, der ligger ca. 400 000 kr. over salgsprisen i dag, eller være genstand for en tilsvarende omprioritering. Disse lejere havde fået frist til 6. december i år. Sagen skulle altså afklares inden anden behandling af dette lovforslag. Når jeg fortæller, at det svar, der blev krævet, skulle afgives til selskabets kontor Vester Voldgade 94, siger det måske ikke ret meget, men alligevel nok en del, når man får at vide, at det er samme adresse, som Kreditbanken har.

Jeg har nævnt dette ved denne lejlighed, fordi det heldigvis er således, at selv om lejerne har godkendt den krævede forhøjelse, skal den tillige godkendes af huslejenævnet, og jeg henleder Københavns huslejenævns opmærksomhed på den ændring, der nu vil ske i lejeloven, og beder det tage hensyn hertil ved behandlingen af denne sag.

Jeg er ellers tilfreds med det ændringsforslag, der nu løser dette spørgsmål, og som også løser spørgsmålet om anbringelse af antenner. Jeg har dog en enkelt bekymring, som jeg har gjort opmærksom på i udvalget. Den gælder bemærkningen om, at man skal skønne, om anbringelsen af antenne er nødvendig for at opnå tilfredsstillende sædvanlig radio- eller fjernsynsmodtagelse. Hvis modtagelsen er tilfredsstillende, tror jeg ikke, at der er lejere, der vil sætte sig i udgift for et par hundrede kroner for at få opsat en antenne. Alene af den grund skønner jeg, at dette forbehold er overflødig, og jeg henstiller, at vi endnu en gang ser på dette forbehold, der kun kan give anledning til en strid, som ikke skulle være nødvendig.

I min indledning gjorde jeg nogle bemærkninger om udvalgsarbejdet, et arbejde, som jeg i øvrigt mener er foregået på helt forsvarlig måde, og som har kunnet fremmes i særlig grad alene af den grund, at mindretallet overhovedet ikke har ønsket at fremsætte noget i retning af ændringsforslag. Hvis dette var sket, kunne vi næppe have været færdige på den tid, som tilfældet nu er. Mindretallet har, som jeg sagde indledningsvis, indtaget det absolutte og ufra-

vigelige standpunkt, at det ikke ønsker at medvirke til lovforslagets gennemførelse alene af den grund, at der til forslaget er knyttet en forhøjelse af ejendomsbeskatningen. Man har i og for sig ikke haft noget at indvende mod de foreslåede forhøjelsers omfang dér, hvor lejerbeskyttelsen skulle opretholdes, men har ønsket, at udlejerne skulle have hele forhøjelsen. Til gengæld har man så også været mod lejerbeskyttelse i den udstrækning, hvori flertallet har krævet denne opretholdt. Men alt dette skal jeg ikke komme ind på.

Det, jeg imidlertid gerne vil pege på ved denne lejlighed, er den surhed — ikke i udvalget, hvor tonen trods alt har været yderst fordragelig — der er kommet til udtryk i oppositionens udadvendte udtalelser til offentligheden, som er befordret i den dertil indrettede borgerlige presse. Denne presse har gjort sig, jeg havde nær sagt hæderlige anstrengelser for at skabe den dårligst mulige atmosfære om hele dette lovkompleks. Denne surhed og denne bitterhed har sine ganske bestemte årsager, årsager, der kan søges helt tilbage til regeringsdannelsen i maj 1957. I sine spådomme dengang lagde oppositionen op til, at det etablerede regeringssamarbejde måtte blive en døgnflue; hvis dette samarbejde i det hele taget kunne gå sommeren over, var årsagen i første række den, at folketinget blev hjemsendt, men det ville i hvert fald ikke kunne holde, når man skulle tage fat på spørgsmålet om leje- og byggelovene. Efterhånden måtte oppositionen og dens presse tage i betragtning, at det lod sig gøre at skabe et samarbejde også på dette område, og derfor måtte man finde på noget nyt. Så blev det til lovjaskeri og meget andet af samme skuffe. Jeg gad vide, hvordan oppositionen og dens presse ville have stillet sig, hvis man i stedet for havde fået forelagt et forslag om midlertidig uændret forlængelse af de gældende love om leje og boligbyggeri. Mon man så ikke ville have fået at vide, at det kunne man ikke byde befolkningen, og nu måtte byggeerhvervet have at vide, hvad den nærmeste fremtid indebar.

Jeg har gerne villet gøre disse bemærkninger, fordi der her er tale om en misstemning, der ikke har nogen som helst anden motivering end at dække over surhed over,

[Carl P. Jensen.]

at det alligevel så ud til, at det skulle lykkes for regeringen at få dette lovkompleks og de nu foreslåede ændringer i land.

På den ene side har oppositionen givet udtryk for sin utilfredshed; man har betegnet lovforslagene som den rene socialisering, som en grov tilsidesættelse af grundejernes interesser og som en gravtalt over det private byggeri. På den anden side har vi oplevet en propaganda og en hetz mod lovforslagene ud fra stik modsatte synspunkter, idet det er gjort gældende, at nu blev lejerne ladt i stikken over for udlejernes grove udnyttelse, og at det private byggeri fik en monopolstilling, hvorved spekulation fremmedes.

Jeg vil gerne sige, at begge parter har uret i denne propaganda og disse påstande. Når man fra kommunistisk side har prøvet at rejse en helt urimelig protestbevægelse mod lejelovsforslaget, er det slet ikke ud fra saglige endsige realpolitiske motiver. Det er alene for at benytte lejligheden til at tale om noget andet end det, der optager sindene hos dem, der i øjeblikket er i tvivl om, hvorvidt de skal følge den bløde eller den hårde kerne. Nej, sandheden er den, at lovforslagene i den skikkelse, de nu har fået, er resultatet af en kompromisløsning, den eneste løsning, der har kunnet bære igennem. Jeg føler mig helt overbevist om, at både retsforbundets og det radikale venstres medlemmer på adskillige områder vil kunne give udtryk for utilfredshed med mange enkeltheder i de foreliggende lovforslag. Der er mange ting, der ikke opfylder disse to partiers ønsker og forventninger, og det vil de også få at vide hos deres vælgere, som vi vil få det tilsvarende at vide hos vore. Lige så sikkert er det imidlertid, at hvis den højtærede boligminister havde haft mulighed for at støtte sig til et socialdemokratisk flertal, havde lovforslagene haft et helt andet indhold; så havde det almennyttige boligbyggeri fået en helt anden placering, alene af den grund at vi har den bestemte opfattelse, at det at bo,

det skal være hævet over enhver form for privat spekulation. Tilsvarende synspunkter ville vi havde anlagt også over for en lejerbeskyttelse. Vi synes fortsat, det er helt urimeligt at mene, at først skal den indbetalte husleje kunne nedbringe en ejendoms prioritering, og derefter skal der på ny optages dyre lån, der igen skal øve indflydelse på lejen og så igen medføre kravet om øget afkastning og højere leje.

Vi er tilhængere af en effektiv lejekontrol, når man nu engang må acceptere den private ejendomsret til udlejningsboliger. Vi mener afgjort, at da så mange forskellige forhold spiller ind, kan det virke helt urimeligt, at lejeforhøjelser skal gennemføres generelt efter en lineal.

Vi mener også, at man ikke skal kunne opsigte en lejer, der i alle måder gør sin skyldighed med hensyn til lejeaftalen. Jeg tror imidlertid, enhver lejer vil kunne forstå, at vore synspunkter på dette område ikke hjælper det allerbitterste, når vi ikke har den politiske mulighed for at gennemføre dem. Når nu repræsentanter for den kommunistiske lejerbevægelse prøver at bilde lejerne ind, at socialdemokratiet har svigtet lejernes interesser, er det jo en påstand, der svæver i den blå luft. Hvis vi skulle have fulgt de råd, vi har fået fra den side, skulle vi have fremsat et lovforslag om ubetinget lejestop og om nationalisering af udlejningsboliger med uopsigelighed for alle lejere. Men hvad ville resultatet af et sådant eksperiment være blevet? Simpelt hen det, at socialdemokratiet ville være kommet i mindretal. Ja, jeg kan med sikkerhed sige, at hvis socialdemokratiet havde krævet yderligere indrømmelser til fordel for lejerne end dem, der findes i det foreliggende lovforslag, ville vor skæbne være blevet nøjagtigt den samme. Hvis vi havde opretholdt vore principielle krav, ja, alene det specielle krav om, at alle, også kommuner med indtil 3 000 indbyggere, skulle omfattes af den lejerbeskyttelse, der nu findes for alle andre områder, ville vi også være kommet i mindretal; jeg skal

[Carl P. Jensen.]

her se helt bort fra de politiske konsekvenser, som oppositionen gennem det sidste 1½ år har glædet sig til. Jeg vil alene pege på den kendsgerning, at vor eneste politiske indsats i dette spil ville have været den, som det kommunistiske parti nu vil øve ved den afstemning, der skal finde sted. Vi kunne så bagefter være gået ud til lejerne og have sagt: vi kunne ikke få alt det, vi ønskede, men vi stemte da imod. Jeg tror ikke, at lejerbefolkningen ville acceptere en sådan negativ holdning, ikke mindst fordi den ville bevirke, at vi fik en lejelov og en lov om boligbyggeri efter de linjer, som oppositionspartiernes ordførere nu utvivlsomt vil trække op.

Jeg tror derfor, at lejerne fortsat vil forstå vore motiver til at medvirke til gennemførelsen af de lovforslag, vi her tager stilling til, og det er på denne baggrund, mit parti anbefaler at stemme for de foreliggende lovforslag og at stemme imod ændringsforslagene uden for betænkningen.

Alfred Jensen: Da den gældende byggestøttelov og den gældende lejelov i fjor vinter lakkede mod deres udløb, lovede man, at den lovgivning, der skulle afløse dem, skulle blive fremsat i så god tid, at offentligheden kunne blive vel orienteret om, hvilke ændringer der skulle gennemføres, og på en sådan måde, at en saglig drøftelse, også i offentligheden, kunne finde sted. Dette tilsagn er blevet givet den ene gang efter den anden siden sidste vinter. Nu står vi altså her ved anden behandling af 5 lovforslag, forslag til løsning af de problemer, som regeringen mener eksisterer i forbindelse med lejeforholdene og boligbyggeriet. Efter min opfattelse har man ikke opfyldt det givne tilsagn. Alene det, at lovforslagene først blev fremsat den 9. oktober og nu den 10. december kommer til anden behandling, siger os straks, at der har været meget småt med tid, og at offentligheden hverken er orienteret om indholdet af denne lovgivning eller indforstået med den fart, hvormed den skal gennemføres. Alene den kendsgerning, at det er kommet bag på de fleste, at disse lovforslag skulle færdigbehandles inden årets udgang, er tilstrækkeligt vidnesbyrd om, hvor megen uklarhed der har været på dette område. Jeg må altså

gentage, at det tilsagn, der er givet om ordentlig orientering og om ordentlig behandling af disse problemer, ikke er opfyldt.

Vi står nu her ved anden behandling med en diger betænkning, der omfatter 27 sider, og der er ikke mindre end 76 ændringsforslag i betænkningen. Det oplyses, at der har været afholdt 12 møder, og at der har været en række samråd, herunder 5 med boligministeren, 1 med indenrigsministeren, 1 med socialministeren og 1 med handelsministeren. Man får også at vide, at der er rejst en række spørgsmål, som er besvaret og, efter hvad jeg forstod på den mundtlige beretning fra udvalgets ordfører, besvaret på tilfredsstillende og fyldestgørende måde; så vidt jeg forstod, var det mere end 60 spørgsmål, der var stillet. Dertil kommer så, at man af betænkningen kan se, at en lang række organisationer og institutioner har henvendt sig til udvalget. Jeg kan gøre det op til ikke mindre end 35, hvortil yderligere kommer en række ikke nøjere angivne organisationer og selskaber.

Det vil altså sige, at dette udvalg har haft et overmåde stort materiale at arbejde med. Men hvem kan egentlig af denne betænkning se, hvad der er foregået i udvalget? Der er 27 sider tekst, men der er dårlig nok refereret noget af det, der er foregået under udvalgsbehandlingen. Det er, hvad folketinget og offentligheden nu har at tage stilling ud fra. Det er klart, at en sådan orientering af tingets medlemmer og af offentligheden er aldeles utilstrækkelig. Jeg overser naturligvis ikke, at der af og til er sivet oplysninger ud om arbejdet og drøftelserne i udvalget, og at pressen i allerhøjeste grad har været inddraget i diskussionen om, hvorledes ændringerne af ministrenes lovforslag skulle udformes. Men det, som vi har brug for, har vi ikke fået. Det forekommer mig, at det specielt i denne sag er en uskik, at der ikke findes et eneste dokument som bilag til betænkningen. Der er stillet over 60 spørgsmål, og de er besvaret tilfredsstillende, men de findes heller ikke i betænkningen. Hvorledes skal da tingets medlemmer finde ud af, hvad det drejer sig om, og hvorledes skal offentligheden blive orienteret?

Det er under disse omstændigheder, man må have lov til at sige, at der her har været

[Alfred Jensen.]

et hastværk, som er sagligt uholdbart og, kunne jeg have lyst til at sige, politisk uanstændigt. Der burde være levnet mere tid for offentligheden og for tingets medlemmer til at bearbejde det stof og det materiale, der findes. Det forekommer mig ganske urimeligt, at vi nu i næste uge skal have tredje behandling af disse lovforslag, som er så omfattende, at vi må have et par dage til anden behandling, hvis vi på nogenlunde nødtørfigt måde skal kunne gå materialet og ændringsforslagene igennem.

Når det er gået så hurtigt som her, vil det naturligvis ikke være muligt for mig, som ikke har deltaget i udvalgsarbejdet og ikke kender drøftelserne dér, og som ej heller kan kende alle de motiveringer, der er givet, at komme ind på alle enkeltheder i de foreliggende lovforslag, ligesom det også vil være ret risikabelt for mig at udtale mig om adskillige punkter, som jeg savner forudsætninger for at vurdere rigtigt, fordi jeg ikke har fået de nødvendige oplysninger. Hvis jeg derfor skulle komme galt af sted i den omtale af lovforslagene, jeg nu går over til, er det ikke min skyld; det er simpelt hen, fordi der ikke er levnet os tid nok til at gå stoffet igennem. Jeg hører, at andre medlemmer først har fået betænkningen sendt med posten mandag; jeg var så heldig at få den i hænde lørdag, men når man tager weekenden og det arbejde, der er forbundet med gennemgangen, i betragtning, siger det sig selv, at det er aldeles utilfredsstillende vilkår, man har at arbejde under, når man ikke deltager i arbejdet i udvalgene. Det er selvfølgelig en tilstand, som jeg ofte befinder mig i — man siger også, at noget sådant kan man vænne sig til, og jeg er fuldstændig klar over, at man kan indstille sig på det; men et arbejde, man må udføre under sådanne omstændigheder, må blive præget deraf.

Vi i den kommunistiske gruppe har vendt os imod de afviklingstendenser, der i de senere år har været fremme i forbindelse med beskyttelsen af lejerne og støtten til boligbyggeriet. Det er ikke noget, vi er begyndt med i den seneste tid, og derfor har det ærede medlem hr. Carl P. Jensen ikke ret i, at den modstand, vi her giver udtryk for, føres frem, for at vi kan komme

til at tale om noget andet. Skal jeg endelig sige noget om dette, må jeg beklage, at vi har været nødt til at tale om noget andet, således at vi ikke har kunnet hellige os disse opgaver med den tilstrækkelige opmærksomhed og den tilstrækkelige energi. Havde vi været i stand til det, havde vi også haft større muligheder for at sprede kendskab ude i befolkningen til det, der vil ske, når de foreliggende lovforslag gennemføres. Det har vi ikke kunnet gøre i tilstrækkeligt omfang, men vi har dog påpeget, at man ikke fremmer løsningen af boligproblemet med disse lovforslag. Der bliver ikke tilstrækkeligt med boliger, og man tilvejebringer ikke et lejeniveau, der svarer til, hvad almindelige mennesker er i stand til at præstere.

De foreliggende lovforslag er jo, hvad også det ærede medlem hr. Carl P. Jensen sagde, udtryk for eftergivenhed over for de reaktionære kræfter her i landet, der kræver større byrder lagt over på den arbejdende befolkning og mener, at det er rimeligt, at spekulanterne skal have lov til at trække yderligere gevinster ud af de gamle, faldefærdige ejendomme, som de har brugt som malkekøer i de senere år. Jeg er ikke enig med det ærede medlem hr. Carl P. Jensen i, at disse spørgsmål ikke kunne have været diskuteret under andre politiske omstændigheder. Det kunne de, hvis man virkelig havde mobiliseret lejerne, befolkningen, mod de afviklingstendenser, som man ikke er slået ind på nu, men som man godkendte både i 1951, 1954 og 1955. Havde man gjort det, havde man ikke stået i denne situation. Jeg er af den opfattelse, at det ikke er for sent at rette en sådan appel til befolkningen, og derfor vender vi os imod det, der her agtes gennemført.

Vi har påpeget, at det er urimeligt at svække lejerbeskyttelsen på et tidspunkt, da man ved, at boligen er en mangelvare, og man ved, hvad en sådan svækkelse af beskyttelsen vil betyde. Vi har påvist — og det stemmer med de udtalelser, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen fremsatte — hvorledes spekulanterne udnytter adgangen til lejeforhøjelser, og alene det skulle være nok til at rejse en stemning i befolkningen, som kunne sikre, at man ikke gennemførte sådanne foræringer til spekulanter.

[Alfred Jensen.]

Jeg skal ikke komme ind på flere problemer i denne forbindelse. Jeg mener, at jeg tilstrækkelig tydeligt ved første behandling har klargjort, hvad vi mener der burde være sat ind på i denne forbindelse; vi mener, at der er dækning ude i befolkningen for sådanne synspunkter. Jeg vil også tro, at udvalget og ikke mindst socialdemokratiets medlemmer har erfaret, hvordan stemningen er ude i befolkningen.

Når jeg ser på udvalgets betænkning og på nogle af ændringsforslagene, mærker jeg også en erkendelse af, at man faktisk var gået for vidt med hensyn til afvikling af lejerbeskyttelsen, fordi der endnu mangler lejligheder og også visse steder værelser.

Det er klart, at den kommunistiske gruppe, der har fremført ønske om beskyttelse for dem, der bor i enkeltværelser, med tilfredshed ser på ændringsforslag nr. 23, der går ud på en indføjelse af et nyt kapitel. Jeg skal ikke komme ind på betragtninger over dette i denne omgang; jeg skal senere knytte en enkelt bemærkning hertil i forbindelse med et underændringsforslag, vi har stillet.

På samme måde forholder det sig med bopælskravet. Jeg har tidligere påvist, at det var urimeligt at lade bopælskravet falde. Der blev her i salen yderligere gjort opmærksom på, hvor skæbnesvangert det ville være for visse store bykommuner: Odense, Ålborg, Århus, Randers og Esbjerg. Det er derfor med tilfredshed, jeg ser, at man har taget hensyn til de synspunkter, der blev fremført, og udarbejdet ændringsforslag nr. 24, der ikke alene tager sigte på at opretholde bopælskravet yderligere et år frem i tiden, men også drager nabokommunerne til de store købstadkommuner, jeg nævnte før, med ind under bopælskravet. Det er en erkendelse af, at der ikke alene var en mangel i lovforslaget, men også i den gældende lov.

På samme måde er ændringsforslag nr. 5 til § 52, som det ærede medlem hr. Carl P. Jensen også omtalte udførligt, udtryk for, at der var en væsentlig mangel i lovforslaget. Vi kan naturligvis kun være tilfreds med, at man har været opmærksom herpå og taget hensyn hertil.

Hvad de øvrige ændringsforslag angår, skal jeg ikke komme ind på hvert enkelt.

Det vil ikke være nødvendigt for mig. Jeg skal begrænse mig til at omtale de ændringsforslag, som vi ikke er indforstået med. Det drejer sig for det første om ændringsforslag nr. 1, der har til formål at indføre en skærpelse i § 37, stk. 2. Vi mener ikke, der skal være nogen skærpelse her, og vil derfor stemme mod dette ændringsforslag.

Ligeledes vil vi stemme mod ændringsforslag nr. 7 til § 65, stk. 1, nr. 5; det drejer sig om en udvidelse af opsigelsesretten. Ændringsforslaget går ud på, at hvor der er 2 medejere, har de, for så vidt medejerskabet har strakt sig over 5 år og begge ejere er over 65 år, begge mulighed for at få en lejlighed i ejendommen. Vi mener, at en sådan udvidelse er urimelig, og derfor ønsker vi at stemme mod ændringsforslaget.

Ændringsforslagene nr. 10 til § 67 og nr. 21 til § 115, der drejer sig om en begrænsning af de beløb, der stilles til rådighed for indvendig og udvendig vedligeholdelse, kan vi ikke se nogen berettigelse for, og vi vil derfor stemme imod.

Vi ser heller ikke, der er nogen rimelighed i at undtage lejemaal om garager fra huslejerestriktionerne, det, som ændringsforslag nr. 15 til § 106, stk. 1, tager sigte på. Vi mener, det er nødvendigt med en kontrol her. Antallet af biler vil vel stige og stige, og derfor vil presset på garagelejen næppe aftage, men snarere gå den modsatte vej. Også dette ændringsforslag vil vi altså stemme imod.

Ændringsforslag nr. 18 til § 109, stk. 2, om frivillige lejeforhøjelser indser vi ikke berettigelsen af. Jeg ser meget vel, at man taler om forøget brugsret og forøget brugsværdi, men vi mener, at der er muligheder nok for at imødekomme ønsker på dette område i lejeloven, og vi frygter for, at hvis man gennemfører en sådan bestemmelse, vil frivillige lejeforhøjelser ud over, hvad der egentlig er hjemlet her, blive følgen deraf. Derfor går vi også imod denne ændring.

Ændringsforslag nr. 26 til § 134 går ud på, at stk. 2 udgår, og det kan vi heller ikke gå ind for. Det drejer sig om at ophæve den ret, som man herigennem ville hjemle bolignævnet til at tilsidesætte en udlejers indvendinger mod at godkende aftale om bytte af lejligheder. Jeg rejste i fjor, da vi behandlede lejeloven, spørgsmålet om en

[Alfred Jensen.]

rimeligere adgang til bytte, og de tanker, jeg fremførte, gik netop ud på, at man skulle affatte loven på dette område som gjort i lovforslaget. Derfor er det med undren, jeg ser, at dette forslag er opgivet. Skulle der være ændret noget, burde der efter vor opfattelse være sket en udvidelse, idet det ville have været mere rimeligt at bestemme, at der kunne være tale om en person mere. Nu står der i paragraffen, at bytning vil være at godkende, når de pågældende husstande omfatter lige mange personer. Jeg mener, dette burde have været udvidet til, at selv om det drejer sig om en person mere, kunne bolignævnet tilsidesætte udlejerens vægring og bestemme, at bytte skulle finde sted. Jeg har læst, hvad der er skrevet i aviserne om de indvendinger, der er gjort, om de trusler, der er fremført mod en sådan udvidet bestemmelse. Jeg indser ikke, at der er fugls føde på dem, for når man kan forbyde ejere at opsigte lejere, og når boliganvisningsudvalget, hvis man ikke kan godkende de første to lejere, som udlejeren har foreslået, har myndighed til at indsætte en tredje, har man efter min opfattelse foretaget et lige så stort indgreb i udlejerens rådighed over sin ejendom. Derfor kan der ikke være nogen som helst saglig begrundelse for at opgive dette forslag, og vi kan ikke stemme for det pågældende ændringsforslag, men må stemme imod det.

På samme måde kan jeg sige, at ændringsforslag nr. 28, der går ud på at udskyde fristen for udlejerens ret til at forlange husleje forhøjelse 14 dage, ikke stemmer med vor opfattelse af, hvad der er ret og rimeligt, og derfor vil vi stemme imod. Egentlig burde der ikke være nogen mulighed for at kræve lejeforhøjelse før 1. april, men når man nu oprindeligt havde skrevet 1. januar, måtte det være tilstrækkeligt. Skulle ejerne ikke være opmærksomme derpå i tide, sker der vel heller ikke så stor skade ved at vente de måneder med at få gennemført den lejeforhøjelse, der er tale om. Som bekendt må lønmodtagerne vente med at få dækning for den udgiftsstigning, som de er berettiget til i henhold til tjenestemandsoven og kollektive overenskomster, indtil april næste år. Så kan udlejerne vel også vente det par måneder.

Jeg har altså omtalt de ændringsforslag, der er faldet os mest i øjnene, og jeg har nævnt, hvilke vi kan gå ind for, og hvilke vi må stemme imod.

Vi har gerne selv villet stille en række ændringsforslag til lovforslaget, så det kom i bedre overensstemmelse med vore synspunkter. Vi har dog ikke været i stand til at stille ændringsforslag på alle de områder, hvor det var ønskeligt. Vi har ikke kunnet gøre det, fordi det er teknisk uoverkommeligt for os. Vi har heller ikke ment, det var rimeligt at gøre det, al den stund en sådan samling ændringsforslag kunne gøre det mindre overskueligt for dem, der skulle tage stilling til det rimelige og rigtige i vore forslag. Derfor har vi indskrænket os til at stille 8 ændringsforslag og 3 underændringsforslag. Jeg forudskikker den bemærkning, at såfremt man tager hensyn til disse forslag og de indføres i paragrafferne, vil ændringer på andre steder være nødvendige — nogle af den grund, at der skal ændres redaktionelt i paragrafferne, andre, fordi det må være rimeligt, at når man i en paragraf ændrer på et forhold, som er omhandlet i andre paragraffer, bør der også ske tilsvarende ændringer de andre steder. Vi har altså måttet begrænse os til disse ændringsforslag, og jeg skal kort motivere dem.

Det første spørgsmål, jeg vil tage frem, drejer sig om lejeforhøjelsen. Vi er modstandere af, at lejen forhøjes, og derfor foreslår vi, at §§ 113 og 114 udgår. Det sker i vort ændringsforslag nr. 11. I stedet for disse to paragraffer foreslår vi indsat en ny paragraf, der kort og godt siger, at lejeforhøjelser ud over dem, der er hjemlet i lovene af 1951 og 1955, ikke må finde sted. Jeg tror ikke, jeg behøver at komme med flere forklaringer eller motiveringer; vor opfattelse vil klart fremgå af det, jeg har sagt.

Dernæst mener vi, at der er andre områder, hvor lejerne bør beskyttes mod forhøjelse. Derfor har vi stillet ændringsforslag til § 37. Det første af dem er betegnet som nr. 3; det går ud på, at den del af stk. 1, som giver udlejerne ret til at vælte en forøgelse af ejendomsskatterne over på lejerne, skal udgå. Vi mener ikke, en sådan bestemmelse er rimelig, og derfor foreslår vi, at den går ud. Hvis kommunerne eller staten

[Ålfred Jensen.]

ønsker at forhøje grundskylden eller ejendomsskatterne, bør disse byrder ikke væltes over på lejerne; det må være udlejerne — dem, der lever højt på at eje ejendomme og tjene på ejendomme — der skal betale disse omkostninger.

Jeg nævnte før under min omtale af ændringsforslag nr. 1, at vi ikke er tilfredse med stk. 2 i § 37. Derfor foreslår vi ved vort ændringsforslag nr. 4, at hele dette stykke udgår. Vi har den opfattelse, at de udgifter, der her er tale om, og de udgiftsforhøjelser, der kan komme, udelukkende må hvile på ejerne og ikke på nogen måde skal væltes over på lejerne.

Ændringsforslaget under nr. 5 til § 37, stk. 3, er i og for sig kun af redaktionel karakter.

Efter omtalen af disse ændringsforslag vedrørende beskyttelsen mod lejeforhøjelse går jeg over til at omtale bestemmelserne om opsigelse. Til § 63 har vi stillet et ændringsforslag — det er ændringsforslag nr. 7 — om, at paragraffens stk. 2 udgår. Stk. 2 går ud på, at enkelte værelser er undtaget fra opsigelsesforbuddet. Vi har den opfattelse, at der også bør være forbud mod opsigelse af enkeltværelser; det er så meget desto mere rimeligt at slette stk. 2, som man nu går ind for, at der skal være kontrol med lejen for enkeltværelser. Hvis man skal have kontrol med lejen, så må de, der ønsker at klage eller at indbringe sager, også være sikre på at kunne bevare deres lejemål. Derfor er det rimeligt, at der også bliver opsigelsesforbud her.

Vort egentlige ændringsforslag angående lempelse af opsigelsesforbuddet er stillet under nr. 8 til § 64. Vort ændringsforslag går ud på, at 2. og 3. punktum i stk. 1 udgår. Tilbage bliver så i stykket bestemmelsen om, at man ikke har ret til at foretage opsigelse, så længe denne lov eksisterer. Det er klart, at med denne ændring må der også foretages ændringer andre steder i loven, eftersom der jo i disse to punktummer, som vi foreslår skal udgå, direkte henvises til andre paragraffer. Vi mener altså, at disse lempelser i opsigelsesforbuddet bør udgå af loven, og derfor begrænser vi os til at stille dette ændringsforslag til § 64.

Angående beskyttelsen af lejerne mener

vi heller ikke, at bestemmelserne er helt tilfredsstillende. Derfor har vi stillet et par ændringsforslag til sikring af denne beskyttelse. Det drejer sig først om ændringsforslag nr. 1 til § 14. Det er den paragraf, som siger, at en lejlighed skal være fuldt ud i orden, når den overgives til en lejer. Jeg skal ikke remse op, hvilke krav man stiller til udlejereren. Efter vor opfattelse er det rimeligt at stille sådanne krav og rimeligt, at en lejlighed er i brugbar stand, når den overtages af en lejer; derfor mener vi, der må skaffes sikkerhed for, at det er tilfældet. Jeg kunne nævne mange eksempler på, at man i denne boligknappe tid overlader lejligheder i mere eller mindre mangelfuld stand til lejeren, som anerkender, at det udlejede er i god tilstand, og derfor selv må bære omkostningerne, udgifterne og besværet med at få lejligheden bragt i brugbar stand. Det bør man efter vor opfattelse sætte en bom for, og derfor er det, vi foreslår, at denne bestemmelse må gøres ufravigelig, og det ønsker vi at opnå ved, at der til paragraffen føjes et nyt stk. 2 herom.

På samme måde mener vi, at § 23, som handler om vedligeholdelse, renholdelse o. s. v., bør gøres ufravigelig, og derfor har vi under nr. 2 stillet et ændringsforslag herom.

Hvad vore underændringsforslag angår, så refererer det ene, nemlig nr. 6, sig til § 52 i den nye affattelse. Jeg mærkede mig, at det ærede medlem hr. Carl P. Jensen ikke var helt tilfreds med den udformning, paragraffen nu har fået. Også vi føler, at der mangler noget i paragraffen, og vi har ment at kunne afhjælpe mangelen ved at indføje et nyt stykke, som siger, at tvistigheder angående de forhold, der omhandles i stk. 1-3, skal kunne indbringes for huslejenævnet. Jeg tror, man vil erkende det rimelige i, at uoverensstemmelser af denne art ikke skal gøres til genstand for almindeligt søgsmål, men må kunne ordnes på en let og lempelig måde. Jeg håber, at dette vort ændringsforslag må vække interesse og opmærksomhed. Måske kan det tages med i betragtning til tredje behandling, hvis man ikke vil foretrække at stemme for det allerede nu.

Under nr. 9 har vi stillet et underændringsforslag til ændringsforslag nr. 20. Det drejer

[Alfred Jensen.]

sig om modernisering af ældre ejendomme. Oprindeligt var det bestemt, at en grænse på 25 pct. for lejeforhøjelsen skulle være afgørende for, om uoverensstemmelser kunne indbringes for nævnet. Nu har man ved et ændringsforslag forhøjet denne grænse til 30 pct. Vi mener, at en sådan forhøjelse ikke er påkrævet og heller ikke er rimelig, men at den højeste grænse, man bør have, er de 25 pct., og derfor foreslår vi, at disse få ord om at ændre 25 pct. til 30 pct. udgår, således at man bliver stående ved det oprindeligt foreslåede, nemlig 25 pct.

Endelig foreslår vi under nr. 10 som underændringsforslag til ændringsforslag nr. 23, at stk. 2 i den nye § 01 udgår. Det drejer sig om, at der ikke skal være kontrol med enkeltværelser, hvis der kun lejes ét værelse ud fra en lejlighed. Efter vor opfattelse er en beskyttelse her lige så nødvendig som dér, hvor der er tale om, at der udlejes flere værelser fra samme lejlighed, og derfor mener vi, at dette stykke bør udgå.

Jeg skal anbefale disse af os stillede ændringsforslag og underændringsforslag til vedtagelse. Jeg har jo allerede gjort opmærksom på, at disse forslag ikke er fyldestgørende som ændringer til lovforslaget, men de angiver, på hvilke hovedpunkter vi ønsker dette lovforslag ændret, og angiver, under hvilke omstændigheder vi kunne gå ind for et lejelovsforslag som det, der er fremsat.

Jeg skal dernæst vende mig til lovforslaget om boligbyggeri.

Her er der også af boligministeren stillet en række ændringsforslag. Det forekommer os, at en hel del af disse ændringsforslag er rimelige og rigtige, og vi kan gå ind for dem. Jeg skal gerne sige, at vi ikke agter at tage stilling til alt, hvad der ligger her; det forekommer os, at det meste er af en sådan beskaffenhed, at man kan gå ind for det. Dog er der et par af ændringsforslagene, som jeg ønsker at knytte bemærkninger til.

Der er for det første ændringsforslag nr. 5 til § 7. Her udgår ordene „til parikurs“, hvor det drejer sig om udbetaling af lånene i rede penge. Nu kan jeg nok se, at selv om ordet parikurs udgår, er der ikke noget forbud mod at udbetale lånene i kontante penge netop til parikurs. Men hvad er meningen med at slette ordet? Det betyder

vel, at man vil stå frit, og det betyder vel også, at de, der får lånene udbetalt kontant, kommer ud for at måtte tage kurstab. Det synes jeg ikke er rigtigt, og derfor har jeg min tvivl om, hvorvidt det er rimeligt, at man går til en sådan ændring.

Dernæst vil jeg også gerne fremsætte et par bemærkninger om ændringsforslagene nr. 32 og 37, som angår refusion fra staten af kommunernes udgifter til huslejetilskud. Det, der her foreslås, er naturligvis en fremgang sammenlignet med det, der står i lovforslaget, hvorefter kommunerne skulle afholde samtlige udgifter dertil. Men er denne ændring, hvorefter der ydes $\frac{1}{3}$ refusion fra staten, tilstrækkelig? Spørgsmålet blev jo rejst ved første behandling fra flere sider. Der blev gjort opmærksom på, at der var kommuner, som ville få vanskeligheder ved at klare omkostningerne ved huslejetilskuddene, og som blev nødt til at pålægge skatteborgerne større skatter, hvis de skulle opretholde huslejetilskuddene i fuldt omfang, og jeg ser ikke, at den forbedring, der her er sket, er tilstrækkelig. Så vidt jeg har erfaret, har da også borgmesteren i Tårnby erklæret, at hvis man ikke gav større refusion, måtte Tårnby kommune se sig nødsaget til at afsvække de ydelser, man hidtil har givet, idet man dér har givet huslejetilskud til familier med 2 børn. Derfor rejser det spørgsmål sig, om den foreslåede lempelse er tilstrækkelig. Jeg mener ikke, den er det, og jeg mener, at kommunerne bør have 50 pct. refusion i det mindste, og jeg anmoder om, at man i udvalget tager dette spørgsmål op til behandling med henblik på en bedre løsning end den, der foreligger her. Det kan jo ikke nytte noget, at vi kun har bykommunernes interesser og forhold for øje. Man bliver også nødt til at se på de sognekommuner med bymæssig bebyggelse, der ikke alene har store problemer med boliger, men også med hensyn til huslejetilskud.

Endelig vil jeg også gerne fremkomme med et par bemærkninger om ændringsforslag nr. 41 til § 117. Her opgiver man sygekassegrænsen og indsætter i stedet begrebet husstandsindkomst. Jeg er ikke i stand til at afgøre, om det er en forværring eller en forbedring; det kan man naturligvis falde i selvbebrejdelse over, men jeg tror nu ikke, jeg vil gøre det. Jeg tror snarere,

[Alfred Jensen.]

jeg vil sige, at der mangler en virkelig udredning, en virkelig klargørelse af, hvordan man vil administrere bestemmelsen om husstandsindkomsten. Forholdet er jo det, at man kan lægge alle de indtægter sammen, der måtte være i en husstand, og derved forringe forsørgerens mulighed for at få huslejetilskud. Jeg ser meget vel, at hvis der er tale om betaling for logi, behøver medlemmer af husstanden, der er sat selvstændigt i skat, ikke at medregnes ved beregning af husstandsindkomsten, men hvordan vil det virke i praksis? Vil det sige, at i familier med en 3-4 mindreårige børn og 1 eller 2 voksne, der har indtægter og bliver sat selvstændigt i skat, bliver disses indtægter lagt sammen med familieforsørgerens, og bliver dette så betragtet som husstandsindkomsten? Eller vil man under alle omstændigheder skrælle dem fra? Jeg er ikke i stand til at finde ud af det på grundlag af det, der her foreligger, og derfor ser jeg med en vis skepsis på disse bestemmelser. Jeg synes ikke, man har ramt det helt rigtige. Efter min opfattelse burde man have ventet med at indføre sådanne kriterier i lovgivningen, indtil der var gjort rede for ikke alene fortolkningen af disse bestemmelser, men også den fuldstændige virkning heraf. Jeg kan som sagt ikke se, hvordan bestemmelserne vil virke; jeg er skeptisk over for dette forhold, og jeg er endnu ikke klar over, om mine meningsfæller og jeg vil stemme imod de paragraffer, det her drejer sig om; det vil afhænge af de besvarelser, jeg måtte få.

Vi har den opfattelse, at hvis det forslag om boligbyggeri, der ligger på tingets bord, gennemføres i den skikkelse, det vil få efter de foreslåede ændringer, vil der ikke blive byggeri nok. Derfor har vi stillet visse ændringsforslag.

Vi har foreslået, at § 20 ændres således, at den skala, der findes her, hvorefter der kan ydes statslån til 4 500 lejligheder i 1959-60 med en aftrapning i løbet af 3 år ned til 3 000 i 1962-63 og følgende år, udgår, og at man i stedet for fastsætter, at der kan ydes statslån til det samme antal lejligheder i hele perioden. Vi mener ikke, at 4 500 er tilstrækkeligt, og derfor har vi foreslået, at antallet af lejligheder skal være 10 000 årlig. Vi mener, at disse lej-

ligheder bør udgøre en væsentlig bestanddel af det byggeri, der skal foregå, og at det årlige boligbyggeri bør være på 25 000 lejligheder for at dække behovet. Det er klart, at når de store årgange nu kommer til, vil behovet blive større, men for den periode, det her drejer sig om, skulle det være forsvarligt at holde sig til 25 000 lejligheder, og derfor foreslår vi, at såfremt der ikke skulle blive bygget boliger nok uden statslån eller under de forskellige låneformer, bemyndiges ministeren til at yde statslån til flere boliger, således at den årlige produktion kommer op på 25 000.

Jeg behøver ikke her at komme med en motivering for, hvorfor vi foretrækker statslån fremfor de private finansieringsformer; men vi gør det, fordi det er en lempeligere og bedre form, og fordi man herigennem har mulighed for at holde omkostningerne nede på et passende niveau. Det er klart, at der trods en sådan foranstaltning alligevel vil blive stillet store krav til dem, der ønsker at få en lejlighed i et boligforeningsbyggeri. Det har jo vist sig, at det volder besvær at få lejlighederne lejet ud til personer med stor familie, al den stund de ikke er i stand til at fremskaffe indskudsbeløbet. Det siger sig selv, at hvis man på toppen af huslejen skal lægge forrentning og afdrag af et indskud, man har lånt, kommer man op på en så stor leje, at en familieforsørger med en beskedent indkomst, stor familiebyrde og usikre beskæftigelsesforhold ikke kan indlade sig på at overtage en sådan lejlighed. Derfor foreslår vi, at lånegrænsen sættes op fra 94 til 97 pct. Dette forslag har vi stillet til såvel § 11 som § 21 under ændringsforslagene nr. 1 og 3.

Vi har endvidere i vort ændringsforslag nr. 4 foreslået, at der til erstatningsbyggeri ved sanering skal ydes lån til 3 000 boliger årlig i stedet for 1 500. Jeg har været inde på disse spørgsmål ved første behandling og gjort opmærksom på, at vi mente, at antallet var for ringe.

Dernæst har vi stillet ændringsforslag nr. 6 til § 60 om ændring af m²-tilskuddet. Der er som bekendt en reguleringsbestemmelse i den gældende lov, som dog ikke tillader en forhøjelse af m²-tilskuddet, men nok en nedsættelse; derved er vi kommet i den situation, at vi ikke fik den forhøjelse

[Alfred Jensen.]

af m²-tilskuddet, som loven hjemlede en overgang, men nok har fået det nedslag, som nedgangen i renteniveauet kunne betinge. Vi har den opfattelse, at det var urimeligt, og at man burde have haft et højere m²-tilskud. Nu foreslår vi, at m²-tilskuddet bliver ikke 8 kr. 50 øre, 4 kr. og 8 kr. 50 øre for de tre nævnte former for byggeri, men 12 kr. 50 øre, 8 kr. og 12 kr. 50 øre, idet vi mener, at man herved vil kunne afbøde noget af virkningen af de forøgede finansieringsomkostninger. Jeg har under finanslovdebatten refereret, at de almennyttige boligselskaber regnede med, at finansieringsomkostningerne, hvis man skulle uden om statslån, ville stige med et beløb, der svarede til en årlig lejeforhøjelse på 300 kr. Alene et sådant perspektiv berettiger til, at man tager fat på spørgsmålet om m²-tilskuddet med det mål for øje at få det forøget.

Dernæst har vi stillet ændringsforslag til § 67 under nr. 7. Det går ud på, at stk. 2 udgår. Dette stykke foreskriver jo, at huslejetilskuddet ikke gives til familier med 2 børn, medmindre kommunalbestyrelsen træffer bestemmelse derom. Vi har den opfattelse, at det bør være obligatorisk og ikke overlades til den enkelte kommunalbestyrelse; derfor foreslår vi, at stykket udgår.

Vi føler os heller ikke tilfreds med den aftrapning, der er foreslået i § 71, og derfor har vi stillet ændringsforslag nr. 8 til denne paragraf. Ved første behandling talte jeg om, hvorvidt udgangspunktet var rigtigt. Hensigten med mine bemærkninger dengang var at komme højere op, fordi det forekom os, at der var forsørgere, der burde have del i huslejetilskuddet, men som ville blive afskåret, hvis man startede ved de 12 000 kr. og holdt sig til de reguleringsbestemmelser, som var foreskrevet for højere indkomster. Vi har valgt, da vi ønskede en ændring her, at stille forslag om, at nedslaget ikke skal være 2 pct. for hver 100 kr.s merindtægt, men kun

1 pct. Derved kommer man jo op på en betydelig større indkomst, man kommer op over 20 000 kr., men i betragtning af, at man opererer med husstandsindkomst, er det efter vor opfattelse ikke for højt at komme op, og derfor skal jeg anbefale, at man ser velvilligt på dette ændringsforslag.

Endelig har vi til § 104 stillet ændringsforslag under nr. 9. Det går ud på, at der i boligaktieselskabers og selvejende boligselskabers bestyrelse skal indgå 2 repræsentanter for beboerne. Vi mener ikke, det er tilstrækkeligt, at repræsentanter for beboerne kan få lov til at se regnskabet og deltage i forhandlinger. Vi mener, at beboerne i så høj grad bidrager til ejendommens økonomiske resultat, at de også bør have krav på at sidde i bestyrelsen og være med til at drøfte og fastlægge, hvilke retningslinjer ejendommenes drift skal tilrettelægges efter, og derfor har vi foreslået denne ændring. Vi mener, at der bør være 2 repræsentanter, fordi det kan være lidt ubehageligt og måske også lidt vanskeligt at sidde som enerepræsentant for beboerne over for ejerne, der har diametralt modsatte interesser af lejerne. Jeg skal anbefale også dette ændringsforslag.

Jeg har ingen bemærkninger at gøre til ændringsforslaget i betænkningen til lovforslaget om de kommunale ejendomsskatter. Derimod vil jeg gerne knytte et par bemærkninger til ændringsforslagene i betænkningen til lovforslaget om folkeforsikring. Jeg har jo rejst det spørgsmål, om de beløb, der var afsat her, var tilstrækkelige. Jeg forstod på socialministeren, at han måtte erkende, at der vist ikke var noget at råbe hurra for. Han talte dengang om, at der skulle en fornuftig og human administration af de til rådighed stillede midler til. Nu ser jeg med tilfredshed, at man har erkendt, at det, der var foreslået, ikke var tilstrækkeligt, og at man, når vi kommer ind i det andet år, forhøjer rådighedsbeløbet fra 5 pct. til 5,5 pct. Det er jo en væsentlig forbedring. Om vi dermed når frem til en betryggende ordning for den pågældende

[Alfred Jensen.]

del af befolkningen ved, at de får erstatning for de huslejeforhøjelser, de udsættes for, er jeg ikke i stand til at afgøre, men jeg vil anbefale, at man både i udvalget og siden hen i ministeriet ser nøjere på disse forhold og sikrer, at invalide- og folkepensionister ikke på nogen måde stilles dårligere som følge af de forhøjelser, der her gennemføres.

Ja, det er de bemærkninger, jeg ønsker at fremføre her ved anden behandling af lovforslagene. Jeg regner med at vende tilbage til en del af de betragtninger, der er gjort gældende angående vore ændringsforslag, ved senere lejlighed her i tinget, om ikke før, så ved tredje behandling.

Lorentzen: De mange restriktioner, der nu har bestået i en lang årrække for udlejning af husrum til beboelse eller andet brug, og den omstændighed, at der ikke er overflod på boliger, har naturligvis medført en stærkt ændret opfattelse af retsforholdet mellem ejer og lejer; for mange er ejeren næsten blevet et helt overflødigt led, som man ikke behøver at tage noget hensyn til, og man ser ganske bort fra, at hans rettigheder dog i et vist omfang er beskyttet af grundlovens regler. Mange taler om disse spørgsmål i et sprog, som man i virkeligheden har meget vanskeligt ved at forstå. Jeg har hørt repræsentanter for lejerne tale, som om ejerbegrebet ikke længere eksisterede. Men selv inden for moderate kredse er meningerne efterhånden blevet en del afvigende, og desværre må vi nok alle erkende, at hensynet til egne interesser kan bevirke, at man ikke har let ved at finde frem til den rigtige løsning på problemet lejers og ejers rettigheder og forpligtelser over for hinanden. Vi må imidlertid alle uanset partifarve søge at finde frem til en løsning, der beskytter lejeren mod uden egen skyld at blive gjort husvild i en kommune, hvor mulighederne for at skaffe sig anden bolig ikke er til stede eller i hvert fald er ganske minimale. Men vi må samtidig bestræbe os for at gengive ejeren nogle af de rettigheder, han tidligere har haft.

Vort parti har ved første behandling af lejelovsforslaget fremhævet, at vi var i tvivl om, hvorvidt man med det fremsatte lovforslag stræbte mod en afvikling af den midlertidige del af lejeloven, den ekstra-

ordinære, ligesom vi har påpeget, at vi fandt nogle af de nye bestemmelser aldeles uantagelige; specielt vendte vi os stærkt imod, at den ekstraordinære grund- og ejendomsskyld til kommunen var knyttet sammen med selve lejeloven. Vi har også sammen med det konservative folkeparti i udvalget søgt at kæmpe og argumentere for vore synspunkter, men regeringspartierne har kun i meget begrænset omfang taget hensyn til vore ønsker. For os var det ganske øjensynligt, at den lænke, der bandt de 3 regeringspartier sammen, var de nye ejendomsskatter eller boligskatten, om man ønsker at bruge den benævnelse. Den måtte i hvert fald ikke røres, den alene var det, der holdt regeringspartierne sammen. Det ærede medlem hr. Carl P. Jensen har jo også stærkt demonstreret, at det var så som så med enigheden, og at der skulle bestemte ting til, for at man kunne blive enig. Jeg vil også tro, at der er nogle af medlemmerne af de partier, der danner regeringen, som i deres stille sind er meget lidt tilfredse med de fremsatte lovforslag. Jeg skal ikke søge at udpege medlemmer, for hvis vedkommende jeg er helt sikker på det kræver stor overvindelse at indtage det, om jeg så må sige, officielle standpunkt: at de står bag de fremsatte lovforslag. Når en del af gruppernes medlemmer er flyttet over på regeringsbænkene, bliver der jo ikke så mange tilbage til at ordne problemerne og følge med i alle lovforslagenes enkeltheder. Det kan være svært nok for de store partier at have folk, der begrænser sig til bestemte opgaver, men det bliver aldeles umuligt for medlemmerne af ganske små partier at sætte sig grundigt ind i alle spørgsmål, således at de kan se, om de harmonerer med deres egen opfattelse.

Må jeg have lov til i al stilfærdighed at komme med en lille betragtning angående skatter. Vi benægter ikke, at en ekstraordinær situation kan kræve en ekstraordinær skat, der er knyttet til et bestemt formål; denne skat må så bortfalde, når dette formål, f. eks. at skabe et solidt pengevæsen, er opfyldt. Men vi tror ikke, det er rigtigt gang på gang at fremsætte skatte-lovforslag med den motivering, at nu må man opkræve den og den skat, for det er det bedste, der kan ske for befolkningen. Vi nærer den opfattelse, at skatteskruen er

[Lorentzen.]

drejet så hårdt, at det må være det høje tings opgave at søge at begrænse udgifterne mest muligt og sørge for, at staten ikke påtager sig opgaver, som ikke er strengt nødvendige. For hvad sker der, hver gang vi vedtager en ny skattelov? Ja, det kan der være mange meninger om, men personlig har jeg den opfattelse, at store skatter reelt medfører et øget forbrug, fordi folk siger: når vi skal af med så meget til staten og kommunen, vil vi minsandten ikke spare, så er vi flottere i vore dispositioner. Dernæst er der ingen tvivl om, at forøgede skatter bundfælder sig i omkostningsniveauet og derved i virkeligheden kommer til at skade os alle. Heroverfor siger regeringspartierne naturligvis, at der ikke i øjeblikket er tale om en forøget skatteudskrivning, for man skal bruge denne skat til at nedsætte de personlige kommuneskatter med. Ja, nu er jeg selv gammel kommunalmand, og jeg har ikke alt for stor tiltro til, at denne tankegang holder stik. Jeg tror, at man i kommunerne vil sige omtrent som så: hvordan nu med ligningsprocenten og skatteprocenten — ja, dem behøver vi ikke at afvige så forfærdelig meget fra, vi lader bare det andet gå i kommunekassen eller gå til andre formål.

Jeg kunne godt drage paralleller hertil. Jeg kunne f. eks. nævne det fælleskommunale refusionsforbund, som vi havde i sin tid. Det virkede sådan, at kommunerne satte udgifterne op for ikke at komme til at svare bidrag til refusionsforbundet. På lignende måde med den mellemkommunale refusion. Var der, dengang den blev indført, ret mange kommuner i kongeriget Danmark, der satte deres udskrivningsbeløb ned med det beløb, de fik i mellemkommunal refusion? Nej og atter nej. Heller ikke den kommune, jeg dengang havde den ære at stå i spidsen for, fulgte helt denne vej.

Disse erfaringer gennem et forholdsvist langt liv svækker hos mig troen på, at de personlige skatter til kommunerne vil gå ned, i hvert fald med betragtelige beløb. Sognekommunerne vil jo i hvert fald ikke få nogen ekstra forhøjelse af ejendomsskatterne — de er i øvrigt også høje nok i forvejen — men de får forøgede udgifter til huslejetilskud til børnerige familier,

selv om der nu i sidste øjeblik er kommet et ændringsforslag, foranlediget af Københavns kommune. Ja, jeg tør ikke helt røbe det, men jeg har på fornemmelsen, at den højtærede boligminister, som jo er en meget dygtig og forstandig mand, trods alt ikke kan lade være at lytte, når Københavns kommune kommer, og derfor har man ændret den pågældende bestemmelse, så at staten nu skal bære en tredjedel. Men selv under hensyn hertil må man regne med, at sognekommunerne kommer til at bære en forøget udgift som følge af huslejetilskud til børnerige familier og som følge af de nye refusionsregler. Man har regnet ud, at Gentofte kommune vistnok vil komme til at bære hovedparten; sådan står der i bemærkningerne til lovforslaget. Man siger — vel nok med nogen ret — at Gentofte kommune er en velhavende kommune, så det kan den nok bære; men det er alligevel et spørgsmål, om det er konsekvent.

Men nu kommer vi til det for mig at se meget ubehagelige ved lejelovsforslaget. Hvad er tanken med dette lovforslag? Tanken er, at det skal virke som en regulator. Rent bortset fra at jeg tror, det er et buk for den højtærede indenrigsminister og måske også for den højtærede fiskeriminister — jeg ved ikke, hvem af de herrer det er, man bukker for — synes jeg, at dette lovforslag stort set er uegnet til at være regulator for huslejeniveauet. Man vil gennem lovforslagets bestemmelser hæve en del af huslejeniveauet, for at de forskellige huslejeniveauer kan nå hinanden. Vi erkender det rigtige i denne tankegang, som i øvrigt også anerkendes fra alle sider undtagen måske lige af nogle enkelte lejerorganisationer. Tankegangen er rigtig, men er det nu en konstant faktor? Er det sådan, at man kan sige: anvender vi denne faktor, vil vi nå til en huslejestigning af den og den størrelse?

Jeg må sige, at da der blev stillet spørgsmål til den højtærede indenrigsminister i udvalget, naturligvis på oppositionens foranledning, fik vi et materiale, der viser, at vor tvivl om, hvorvidt lovforslaget kunne egne sig til at være regulator, var berettiget. I de bemærkninger, der ledsager de oplysninger, udvalget fik indhentet, siger den højtærede indenrigsminister: stort set kan

[Lorentzen.]

man vel regne med, at udjævningen vil andrage ca. 10 pct. for København og 8 pct. for købstæderne. Men dertil er desværre at sige, at materialet viser, hvor usikre tallene er. Lad mig nævne nogle af de eksempler, vi fik fra København. Et enfamilieshus, der er opført ca. 1900 og har en ret stor grund — grunden er sat til 42 000 kr. — vil få en stigning i huslejen på 27,8 pct. For et tofamilieshus inden for samme område viser procenterne en variation fra 19,3 til 9,2, og for et trefamilieshus varierer procenten fra 13,6 til 4. Tager jeg Østerbrokvarteret, får jeg at vide, at en ejendom, der er opført i 1936 med 59 lejligheder, vil få en stigning på 14,8 pct. En anden, opført i 1886 med 26 lejligheder, vil få en stigning på 10,6. I Brønshøjkvarteret varierer procenten fra 5,6 til 14,5. Det samme billede går igen i Århus; dér varierer procenten fra 3,2 til 16,8, i Viborg fra 1,7 til 15,8, i Køge fra 3,3 til 18,4; i Skive — jeg beder undskyldte, at Skive er inddraget, det er af hensyn til den højtærede økonomiminister — varierer den fra 2,5 til 17, i Holstebro fra 1,8 til 22,9 og i Ribe fra 1,9 til 24,6.

Man vil altså forstå, at det er et meget usikkert grundlag, og det grundlag, som ministeriet i sit lejelovsforslag har stilet hen imod, er altså slået i stykker ved disse bestemmelser.

Så kunne man måske yderligere bedrøve den højtærede boligminister med at spørge: vil denne skat ikke på anden måde virke generende, f. eks. i spørgsmålet om friarealer? Jeg ved, at den højtærede boligminister lægger stor vægt på friarealer, og det er også smukt, men der er det ubehagelige ved grundskyld, at dens størrelse er ikke afhængig af jordens benyttelse, men af dens beliggenhed. Man kan derfor næppe vente sig alt for store friarealer med denne grundskyld, der jo vel at mærke netop går ind som en permanent foranstaltning, således at kommunerne ikke senere får mulighed for at sænke den, således at der fremtidig ikke er lagt loft over den, men grundskyldpromillen følger den stigning, der finder sted i grundskylden enten på grund af inflationens vækst, eller fordi selve grunden er blevet mere centralt beliggende end tidligere.

Den forhøjelse af lejen, der bliver en

følge af denne ekstra skat, har allerede hjemmel i den bestående, den permanente del af lejeloven, nemlig lovens § 37, og derfor er det ikke helt sikkert, at man ved at se på de forhøjelser, der følger af den midlertidige del af lejeloven, også får fat på den del, der skyldes § 37. Men forhøjelsen har jo en anden skavank. De mange parcelhusejere vil sikkert være meget glade og taknemlige for denne den højtærede indenrigsministers grundskyld; og jeg tænker, at også de grundejere, der har landbrugsjendomme inden for købstadområdet, særlig inden for de sønderjyske flækker, vil sige den højtærede indenrigsminister mange tak.

Men, siger man, med hensyn til udlejningsjendommene har ejerne da mulighed for uden videre at lægge forhøjelserne over på lejerne. Ja, det har man i den første tid. Jeg ved ikke hvor lang tid; det er der ingen der kan se. En dag kan det også være, vi bliver nødt til at tale om de små årgange. Jeg ved ikke, hvor langt disse er kommet op ad trapperne, men de skal også nok efterhånden blive omtalt. Og en dag får vi vel også bygget tilstrækkelig mange boliger. Hvem skal så bære tabet? Det skal den, der til den tid ejer ejendommen; han kan ikke længere lægge stigningen over på lejerne. Lejen er nedadgående, så må ejeren selv bære følgen, og en skønne dag står han måske med smerten: at skulle blive ved at bære denne stigning i grundskylden.

Jeg kan egentlig ikke forstå, at flertallet, at de to af regeringspartierne, kan lade sig lokke af denne tale om grundskyld. Jeg er nok klar over, at det vel omtrent er den eneste indsats, som det parti, der har grundskyld både for og bag, hidtil har gjort inden for den høje regering, og jeg kan godt forstå, at dette parti ikke for alt i verden vil give afkald på denne lille trofæ. Det skal imidlertid nok vise sig, at den bliver uendelig forhadet; og strengt taget blot for at se, hvordan den virker i praksis, kunne jeg i og for sig godt unde den højtærede indenrigsminister at få dette grundskyldsforslag gennemført. Hvordan loven vil virke i Hirtshals, ved jeg ikke, men jeg ved, at den mange steder vil virke overordentlig hårdt og ubehageligt.

Vi havde været villige til at forhandle

[Lorentzen.]

om bestemmelserne i lejelovsforslaget, og vi ville gerne have bakkét regeringen op og have fundet frem til et forslag, som kunne samle en bred front, men vi ville ikke for alt i verden være med til at vedtage denne horrible ejendomsskat og grundskyld. Og til trods for at ærede medlemmer både inden for socialdemokratiet, det radikale venstre og retsforbundet jo har talt imod bygningsskylden, så får den også et ekstra nap, selv om det kun er for en overgangsperiode.

Nej, jeg kunne godt sige, hvad man skulle have gjort, hvis man ikke havde været afhængig af et grundskyldsparti. Så skulle man ganske simpelt have sagt: vi vil ikke op i de store højder med lejeforhøjelsen. Det vil vi heller ikke, vi sidder ikke her for at byde hverken lejere eller grundejere over. Vi kunne meget let være blevet enige med socialdemokratiet og det radikale venstre, ja, vel også med retsforbundet — bortset fra indenrigsministeren, hvis han vil have grundskylden frem — om i stedet for skat at tage en mindre forhøjelse — denne forhøjelse skulle være konstant, skulle fikseres, ingen fiksfakserier, ingen usikkerhed bag efter — en forhøjelse med en procent af den ene eller den anden størrelse og så sige: det skal ejeren have, men vel at mærke ikke til at putte i sin egen lomme, det skal sættes hen på en konto til udvendig vedligeholdelse. Tror man ikke, at danske lejere, de der ikke ligefrem er snørklet ind i alt for stærke organisationer, ville have hilst med tilfredshed at kunne få et beløb hensat til at få pæne trappegange eller lidt pæn facade på en ejendom, der i virkeligheden trængte dertil, i stedet for en skat? Jeg tør garantere for, at størsteparten af lejerne ville sige: ja, det er der dog lidt mening i, og det tror vi på kan lade sig gennemføre, og vi ved, at mange huse er så dårligt vedligeholdte, at de trænger dertil. Hvad tror man de små håndværkere i landkommunerne ville sige? Ville de ikke også være glade for at kunne få arbejde på et område, som de er vant til gennem årtier? De har ikke megen glæde af de store boligselskaber, som antagelig har deres aftaler med de meget store entreprenører o. s. v., så der er ingen tvivl om, at et sådant forslag ville blive hilst med tilfredshed af største-

parten af provinsens håndværkere og også af de mindre håndværksmestre i denne by.

Man kan ikke fortænke ejerne i, at de ikke kan anse skattelovsforslaget for en retfærdig fremgangsmåde til at forsøge en udligning. Hvis vi var ejere af udlejnings-ejendomme i større stil — jeg ved ikke, om nogen af os er det, jeg er det i hvert fald ikke — ville vi også føle det som en uret, at man sagde: huslejeniveauerne skal udjævnes en lille smule, ikke meget, men det skal ske gennem skatter, og dem skal I betale på kommunkontoret, så I får ikke så forfærdelig megen glæde af huslejudjævningen. Jeg er ikke i tvivl om, at de fleste trods alt vil blive kede af denne skat, også de mange af socialdemokraternes vælgere, der heldigvis nu bor i eget hus, eget parcelhus; de synger ikke lovord til indenrigsministerens pris og vel heller ikke for det ærede medlem hr. Aage Fogh, der egentlig også er temmelig meget for grundskyld.

Men kort og godt, forhandlinger har kun været mulige, hvis vi ville tage den ekstraordinære skattelov. Det er muligt, at der også er ejere, som siger: ja men så tag dog den, så kunne det være, vi kunne opnå fordele på andre områder. Jeg tør ikke benægte, at der kan findes sådanne ejere, for det er et principspørgsmål. Min retsfølelse tilsiger mig det standpunkt, jeg indtager; jeg er ikke forgabet i grundskyld, og for mig er den ingen religion, den er en realitet, der tager værdierne fra folk. Mig forekommer denne ekstraordinære skattelov — jeg kan ikke finde et bedre billede — som en hund i et spil kegler. Hvorfor kunne man dog ikke tage den bestemmelse væk og så prøve at finde et rimeligt grundlag for et forlig med os andre? Vi kan berolige med, at det ikke var vor tanke at give overbud til ejerne med endnu højere lejer, slet ikke, vi har ikke befundet os på den linje. Men der var visse ting, som vi ønskede at få gennemført. Vi kan bl. a. ikke forstå, at man har kvitteret de frivillige forlig. Hvorfor har man i grunden det? Man har levet under de frivillige forlig under flere lejelove, og nu siger man pludselig i en afviklingslov, at vi ikke skal have flere frivillige forlig. Og dog må den højtærede boligminister være lykkelig for de frivillige forlig, for de har været en medvirkende årsag til, at huslejeniveauerne trods alt har nærmet sig

[Lorentzen.]

hinanden, og måske også bidraget til, at dette lovforslags bestemmelser om lejestigning ikke kan komme til at virke i praksis, fordi de foreliggende frivillige overenskomster i forvejen har tilvejebragt en større hævnning af lejen end den, man har stilet efter i lejelovsforslaget.

Hvad har man da imod de frivillige overenskomster? Skal vi da bastes og bindes? Må vi dog ikke have en lille smule frihed i dette land? Krigen er forbi, det er allerede mange år siden, men stadig må vi ikke arbejde på frivilligt grundlag. Hvorfor må vi ikke det? Er der nogen, der kan forstå det? Ja, jeg ved godt, at der hos en del af de københavnske socialdemokrater — det er særlig de københavnske — råder en forestilling om, at her lever de store — hvad skal jeg kalde dem — de store blodsugere, og de er straks gået i gang med at tvinge lejen op over det niveau, vi har sat, gennem frivillige forlig. Jeg tvivler ikke om, at der er koncerner af den beskaffenhed. Jeg ved for øvrigt ikke, om de sociale boligelskaber ikke har lettere adgang til at få lejeforhøjelser end de andre store grundejere.

Jeg kan huske, at jeg i udvalget prøvede at kaste en redningsplanke ud for dog at få noget medhold med hensyn til frivillige forlig, idet jeg sagde: hvis man er bange for den lille mand, kan man så i hvert fald ikke få indført frivillige forlig hos folk, der sidder i lejligheder med en anselig husleje? Man må dog gå ud fra som hovedregel, at sådanne lejere ikke vil være ejeren økonomisk underlegne, måske oftest det modsatte. Nu ved jeg ikke længere, hvordan forholdet er, men da jeg kendte en lille smule til ejerforholdene her i København, var det slet ikke de meget velhavende, der ønskede at komme til at eje ejendomme. Det var stort set småfolk, som mente at kunne nå en lille fortjeneste derved. Det, man forser sig på, er naturligvis også det forhold, at hvis man realiserer en ejendom, vil man i de fleste tilfælde kunne få en stor gevinst, men skal man blive siddende med ejendommen og tage det, man kan opnå ved frivillige overenskomster, tror jeg ikke, det er nogen lukrativ forretning at være ejer, hverken her eller andre steder.

Ude i provinsen er forholdet ganske simpelt det, at ejeren er en mand, som lejer

kender, og lejereren kan meget ofte se, at han kan have fordel ved at slutte forlig med ejeren om den fremtidige husleje, måske kombineret med andre ting. Han forstår, at ejerens kår ikke er så strålende, ofte slet ikke nær så gode som hans egne, og derfor har han ikke noget imod at imødekomme en mand, der kommer på en fornuftig måde og siger: du kan selv se, hvorledes min forrentningsprocent er, og derved bedømme, om jeg ikke burde have en lille forhøjelse af den ene eller anden art; lad os prøve at nå det gennem et frivilligt forlig. Men det tør man altså ikke. Så langt er vi kommet her i landet, at vi ikke længere tør opretholde frivillige forlig, som vi nu har haft i en årrække.

Jeg havde ikke haft noget imod, at der var knyttet den kautel til, som der var i den tidligere lejelov: at lejen skulle godkendes af huslejenævnet og kunne tilsidesættes, hvis man fandt den urimelig. Jeg har diskuteret med oppositionen i sin tid, hvad man forstod ved urimelig leje. Det kunne man ikke blive enig om, og det var også ligegyldigt, for det var huslejenævnene, der skulle prøve at finde ud af det. Nej, båndene skal strammes, parternes vilje får mindre betydning.

Der er for øvrigt en meget mærkelig regel i lejelovsforslaget. Jeg tror, at den ærede kommunistiske ordfører skulle have læst forslaget igennem endnu en gang, for det er i én retning et meget mærkeligt forslag. Jeg behøver for øvrigt ikke den ærede ordfører for det kommunistiske parti, at han ikke har fundet ud af det en-to-tre, for det er meget svært at finde ud af. Jeg tænker på den særlige regel angående frivillige forlig. De kan eksistere i kommuner på 3 000 indbyggere og derunder og endvidere i kommuner på mellem 3 000 og 20 000 indbyggere, når kommunalbestyrelsen med to tredjedeles majoritet, velnok en lidt stor majoritet, bestemmer, at visse regler i lejeloven ikke skal bringes i anvendelse. Så kommer det mærkelige — man skal have en ganske særlig hjerne for at kunne lave et sådant forslag. (*Munterhed*). Ja, man skal være filosof — nemlig at man siger til lejerne: huslejen må ikke forhøjes, men kan I enes med ejeren om et frivilligt forlig, så værsgo. Det er en rar måde at foretage afvikling på! Huslejeforhøjelse

[Lorentzen.]

kan ikke finde sted med loven i hånd, men lejerne kan derimod, hvis de kan blive enige med værten, indgå et frivilligt forlig. Den højtærede økonomiminister ser så bestemt på mig. (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlggaard]: Jeg står og undrer mig!). Jeg kan godt forstå, at den højtærede økonomiminister er ked af, at han har været med til dette afsnit. Men sådan er reglen, og reglen er yderligere den, at man ikke kan sige folk op, for huslejenævnene skal bestå endnu et par år. Først efter den tid kan kommunalbestyrelserne vedtage, at 1937-lovens almindelige regler skal finde anvendelse. Det er det, man kalder at afvikle.

Vi havde fundet det rimeligt, om man havde bestemt, at alle kommuner med under 5 000 indbyggere falder ind under den regel, at huslejestoppet hæves i hvert fald inden 1 eller 2 års forløb, og at opsigelsen vender tilbage, ikke sådan at forstå, at man skulle kunne opsige lejerne med et ganske kort varsel. Vi har ikke noget imod, at der gik 2 år, inden man kunne opsige. Vi er slet ikke indstillet på at gøre det vanskeligt for lejerne, men vi synes trods alt, at man bør stille mod en afvikling. Jeg ved ikke, om man kan kalde dette forslag for en afvikling — man må have mange krøller på hjernen, hvis man finder, at det indeholder en afvikling. Hertil vil boligministeren naturligvis sige, at i de pågældende kommuner har man frit slag ved genudlejning, bortset selvfølgelig fra, at den almindelige ågerbestemmelse også må gælde her; det er ikke meningen, at folk skal flås.

Nu har den højtærede boligminister, som jo er meget spekulativ, stillet en lang række ændringsforslag, og jeg kan vel egentlig godt sige, at de ikke er af meget gennemgribende eller revolutionerende betydning ud fra den højtærede boligministers opfattelse, men alligevel er mange af dem af en sådan beskaffenhed, at det havde tiltalt os, om de var blevet efterfulgt af noget mere i den retning, jeg har talt om. Derfor har vi med hensyn til lejeloven tænkt os at stemme imod den ved tredje behandling, medens vi vil undlade at stemme om den ved anden behandling.

Imidlertid kan vi stemme for ændrings-

forslagene nr. 1-19, hvorimod vi ikke kan stemme for ændringsforslag nr. 20, og jeg skal sige hvorfor. I den nugældende lejelov findes den regel, at ejeren kan foretage ændringer af boligen, såfremt lejeforhøjelsen som følge af denne ændring ikke overstiger 50 pct. Hvis den gør det, skal sagen forelægges huslejenævnet. Da den højtærede boligminister fremsatte sit forslag, var disse 50 pct. nedsat til 25. Nu har den højtærede minister forhøjet grænsen til 30 pct., så at der nu kun er afstanden fra 30 til 50 mellem den højtærede boligministers og vor opfattelse. Når vi imidlertid ikke kan stemme for dette ændringsforslag, er det, fordi bestemmelsen, skønt ministeren i sin fremsættelsestale har kaldt dette en afviklingslov, ikke er nogen afviklingsbestemmelse, men så afgjort indeholder en skærpelse.

Ændringsforslagene nr. 21-23 kan vi tiltræde; men ændringsforslag nr. 24 stemmer vi imod. Det drejer sig om en udvidelse af stavnsbåndsreglen. Den højtærede boligminister er åbenbart blevet bange for sit eget forslag og har derfor stillet dette ændringsforslag, foranlediget af en af Københavns borgmestres udmærkede veltalenhed i udvalget.

Vi er tilfredse med ændringsforslag nr. 25 og naturligvis med ændringsforslag nr. 26; det takker vi for. Så undgår vi spørgsmålet om grundlovskonflikt. Spørgsmålet var heller ikke det værd. (*Afbrydelse*: Nej!). Nej, det var ikke det værd. Spørgsmålet drejede sig om, hvorvidt et nævn kunne tvinge en ejer til at tage en lejer, som han ikke ønskede, ved bytning i lejeforhold. Det er udmærket, at den højtærede boligminister har kunnet overvinde sig selv på dette punkt; det var vist i virkeligheden også en temmelig rigoristisk bestemmelse at indføre i lovforslaget. Jeg er ikke i stand til at afgøre, om den var grundlovsstridig, men jeg forstår meget godt, at den højtærede boligminister ikke ville tage konflikt, for spørgsmålet har formentlig meget ringe interesse.

De øvrige ændringsforslag til forslag til lov om leje har vi ikke noget imod, bortset fra at vi mener, at de ikke er tilstrækkelige til at bære vor tilslutning til lovforslaget.

Jeg må derfor med hensyn til forslaget til lov om leje slutte med at sige, at da de foreliggende ændringer kun er af relativt

[Lorentzen.]

beskeden karakter, og da den famøse skat forbliver uændret bortset fra den lille ændring, den højtærede indenrigsminister har måttet foretage i sidste øjeblik, og som vi i og for sig kan tiltræde, så mener vi ikke, at der er sket en sådan ændring, at det vil være forsvarligt at stemme for lovforslaget. Jeg har allerede betonet, at vi ikke ønsker at gå ejernes ærinde, slet ikke. Den højtærede økonomiminister smiler, og jeg kan så godt lide at se den højtærede økonomiminister smile, for så ser han meget bedre ud. (*Munterhed*). Hvis man smiler ad det, jeg siger, er det på en måde aldeles urigtigt. Vi ønsker ikke at gå hverken ejerens eller lejerens ærinde. Vi prøver på, som jeg begyndte med at sige, at finde frem til en rimelig afvikling, der ikke går nogen for nær og dog har friheden som mål. Det er det, vi har gjort, og mere skal jeg ikke sige om dette spørgsmål. Jeg har formentlig allerede sagt så meget om de foreslåede ændringer i skattelovgivningen, at man er klar over, at mit parti vil stemme imod dem.

Jeg kommer så til lovforslaget om boligbyggeri, og dér må jeg desværre begynde på en lidt hårdere måde, end jeg har for vane. Forinden jeg går over til at omtale selve lovforslaget, vil jeg fremsætte nogle bemærkninger om tillid. Vi kan have forskellig opfattelse af problemerne, og vi har lov til hver for sig at kæmpe for vore synspunkter, men når et lovforslag er ophøjet til lov, må det naturligvis føres ud i livet i overensstemmelse med hvad det indeholder, selv om det ikke kan undgås, at regeringens synspunkter får overvejende vægt, hvor selve paragraffen giver anledning til tvivl, eller hvor den indeholder en fuldmagt til vedkommende minister. Det må alle naturligvis være forberedt på, og heri er der intet direkte angribeligt. Jeg må imidlertid minde om, hvordan situationen var, da byggestøtteleven af 1955 blev til. Da sad der en regering, som var i den yderste nød. Jeg deltog i forhandlingerne og ved nøjagtigt, hvordan følelserne var både på den ene side og på den anden side. Man spurgte, om oppositionen — og mit parti overlod det til mig — ville stille nogle tal op, som kunne danne et forhandlingsgrundlag. Jeg gjorde det, men man kunne ikke acceptere disse tal, og

det var absolutte tal, det var tal, der ikke måtte overskrides. Husk på, Danmark var i en meget vanskelig situation på det tidspunkt, da byggestøtteleven af 1955 blev til. Mit parti stemte ikke for lovforslaget, men det gjorde det konservative folkeparti, og jeg kan godt røbe, at det konservative folkepartis daværende formand sagde til mig: når vi stemmer for disse lovforslag, er det, fordi disse beløb nu skal overholdes, og de betyder en væsentlig reduktion af udgifterne. Som man måske husker, måtte der anvendes 335 mill. kr. i 1955-56, næste år 315 mill. kr., derefter 300 mill. kr. og til sidst 300 mill. kr.

Jeg vil nu gerne spørge, om lovens § 1 kan misforstås. Der skal en meget stærk fortolkningskunst til, hvis man skal kunne lægge noget andet ind i disse ord, men hvordan fortolkede ministeriet dem? Ministeriet fortolkede dem således: beløbet er ikke et absolut beløb, det er et tilsagnsbeløb. Ja, det høje ministerium kalder det i sin skrivelse til udvalget et rådighedsbeløb, men jeg mener, det er et dårligt udtryk, sikkert en fejlskrift; der skulle nok have stået tilsagnsbeløb. Altså: det er kun udtryk for et tilsagnsbeløb, og vi er naturligvis klar over, at hvorvidt dette tilsagnsbeløb kan holde, afhænger af, hvordan man kalkulerer. Jeg ved knap nok, hvordan man har kalkuleret, men jeg vil tro, man har kalkuleret med, at vedkommende låntager kunne få ca. 50 pct. af nettoprovenuet af kredit- og hypotekforeningslånene, men var det ikke en dristig fortolkning? Havde praksis vist, at man kunne få ca. 50 pct. af nettoprovenuet af kredit- og hypotekforeningslånene? Det havde praksis ikke vist. Nu er der sket det, at man i den senere tid vistnok er begyndt at få større lån i kredit- og hypotekforeninger, således at man nok efterhånden når op i nærheden deraf, men da man fastsatte tilsagnsbeløbene, var praksis i kredit- og hypotekforeninger en anden, og hvad er resultatet blevet? Resultatet er blevet, at boligministeriet i dag regner med en overskridelse for disse 4 år på ca. 300 mill. kr. Helt bestemt kan boligministeriet vel endnu ikke sige det, for den ene post hedder formentlig endnu 800 mill. kr., men lad os nu, når de endelige tal kommer, se, om det ikke bliver i alt fald 800 mill. kr. Men

[Lorentzen.]

man regner som sagt med en overskridelse på ca. 300 mill. kr.

Nu beder jeg ærede medlemmer, der interesserer sig for den slags spørgsmål, om at se efter i loven og prøve at finde ud af, under hvilke forudsætninger disse tilsagnsbeløb er givet, om de ikke er givet på et tidspunkt, da man vidste, at kredit- og hypotekforeningslånene ikke nåede denne størrelse, og man således var forberedt på, at tilsagnsbeløbene måtte forøges. Man må nemlig regne med, at disse beløb gives til folk eller institutioner, som ingen penge har eller i hvert fald kun råder over meget beskedne midler, og at ministeriet derfor må supplere lånene, idet tilskudsbeløbene forhøjes.

Imidlertid stemte vi i 1955 imod lovforslaget; men jeg har følt trang til at sige dette, fordi loven siden efter min bedste overbevisning er blevet administreret ganske imod sine ord. Det står jeg fast ved. Man har ikke lov til at skruer tilsagnsbeløbene op ved at kalkulere med højere kredit- og hypotekforeningslån end dem, som erfaringen har vist man kunne tage hjem. I øvrigt foreligger der den særlige omstændighed i forbindelse med den såkaldte lánegrænse, de 94 pct., at da man til anskaffelsessummen lægger kurstabet, bør denne procentsats i virkeligheden forhøjes med et sådant tal, at belåningen stort set når op til eller lidt op over 100 pct.

Under første behandling af det foreliggende forslag til lov om boligbyggeri udtrykte vi vor utilfredshed med lovforslaget. Det er ikke blevet mere tiltalende for os, efter at den højtærede boligminister har stillet en lang række ændringsforslag, som er af en sådan karakter, at jeg egentlig har vanskeligt ved at forstå, at den højtærede boligminister har kunnet få tilslutning dertil fra alle regeringspartierne. Jeg har imidlertid forstået, at det vistnok må være tilfældet. Vi kom dengang med forskellige indvendinger imod lovforslaget, og mange forhold er endnu så uafklarede, at det efter

vor opfattelse vil være betænkeligt at gennemføre det. Visse bestemmelser er så bredt formuleret, at de lægger alt for stor myndighed over i den højtærede ministers hånd. Staten er, som vi alle ved, i dag engageret med ca. 4-5 milliarder kroner i udlejningsbyggeri, og selv om inflationen vel nok har formindsket statens og kommunernes risiko, er det dog nødvendigt at være på vagt over for en lovgivning af denne karakter.

Hvis vi nu gennemgår det foreliggende lovforslag, finder vi straks en bestemmelse, som generer os, nemlig bestemmelsen i § 2, stk. 3. Jeg ved godt, at den er hentet fra valutaloven, men er det dog ikke en bestemmelse, som den højtærede boligminister uden skade kunne lade udgå? Der står i paragraffen:

„Boligministeren kan fastsætte tidsfrister for det støttede byggeris påbegyndelse og gennemførelse.“

Det er der ikke noget at sige til. Videre står der imidlertid:

„Boligministeren bemyndiges i øvrigt til at træffe midlertidige foranstaltninger til regulering af bygge- og anlægsvirksomheden. . . . .“

Hvorfor skal vi dog have den slags bestemmelser? Boligministeren kan i henhold til denne bestemmelse standse ikke blot boligbyggeri, men også fabriksbyggeri og alt andet byggeri. Som sagt ved jeg godt, at en tilsvarende bestemmelse i øjeblikket findes i valutaloven, men jeg har på fornemmelsen, at man vil lade den udgå, når forslaget til valutlov kommer til behandling. Vi er som sagt meget imod, at en bestemmelse som denne stadig væk skal eksistere.

Så kommer jeg til § 3. Ja, denne paragraf er jo snart blevet berygtet, og den blev under finanslovdebatten diskuteret mellem det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen og den højtærede finansminister, så den skal jeg ikke fordybe mig i. Jeg skal kun sige så meget, at selv om den er blevet modificeret en del ved hjælp af den højtærede ministers ændringsforslag, kan vi over-

[Lorentzen.]

hovedet ikke acceptere den. Vi kan ikke acceptere den tankegang, der ligger bag den. Vi mener, at det er nationalbankens opgave at pleje kurserne her i landet og være ansvarlig for det danske pengevæsen, og hverken folketingets medlemmer eller den højtærede minister har den økonomiske uddannelse, som kan gøre det muligt på et uafhængigt grundlag at træffe afgørelse i henhold til denne paragraf. I øvrigt tror jeg, at når man overhovedet fik kendskab til nationalbankens stilling til § 3, skyldtes det oppositionens spørgsmål til den højtærede boligminister, der naturligvis loyalt ønskede at høre, hvad nationalbanken mente om spørgsmålet. Hvis oppositionens spørgsmål ikke var blevet stillet, tror jeg, at bestemmelsen lige så stille var gledet ind, uden at man var blevet opmærksom på den, for den findes jo trods alt i et kompleks af love, der indeholder en frygtelig bunke paragraffer.

Så kommer vi til kapitel II; det er det kapitel, der handler om tredjeprioritetsordningen, og efter vor opfattelse skulle det stort set være i stand til at bære det fremtidige boligbyggeri. Det er et byggeri, der ikke påkalder statens støtte, men den højtærede boligminister, der er en meget forsigtig mand, har alligevel fået sat § 9 ind, hvori der står:

„Boligministeren kan med tilslutning af folketingets finansudvalg tegne garantikapital for institutter, der opnår godkendelse efter reglerne i nærværende kapitel.“

Hvad mon den højtærede boligminister har tænkt på, da denne paragraf blev til? Jeg kan kun prøve at gætte, men jeg tager næppe fejl, når jeg siger, at den højtærede boligminister har tænkt på de sociale boligselskaber; han var klar over, at penge havde de ikke mange af. Af den redegørelse, vi har fået fra ministeriet, får vi at vide, at deres væsentlige finansieringsgrundlag — ja, jeg smiler en lille smule ad det — er dette, at deres ejendomme er så ualmindelig godt prioriterede, at næsten enhver kan overtage dem. Det er naturligvis et argument, men dernæst må man nok også have lov til at anføre, at den stadige vækst i inflationen naturligvis gør det muligt for dem at klare sig. Ser man derimod på det

materiale, der er fremme, viser det sig, at de i virkeligheden kun har 9 mill. kr., og disse 9 mill. kr. er, som den højtærede minister gør opmærksom på i sin skrivelse til udvalget, ikke likvide. Dem skal den højtærede boligminister først se at gøre likvide, og han gør sig alle mulige kraftanstrengelser for — hvad vi senere skal se af forskellige ændringsforslag — at de sociale boligselskaber skal blive i stand til så nogenlunde, på meget svagt grundlag og kun ved stor hjælp fra ministeriets side, at gå ind i en konkurrence med tredjeprioritetsinstituttet.

Hvad er der sket? Der kommer et forslag fra bankerne, som siger: vi vil påtage os denne opgave. Jeg spørger så den højtærede boligminister, hvor langt han er kommet i sine overvejelser angående dette spørgsmål, og vi lover ikke at sige noget til offentligheden i et par dage, og det gør vi heller ikke. Så får vi at vide, at nu ligger de sociale boligselskaber i forhandling, og de to parter må snakke sammen. I dette øjeblik ved jeg intet som helst om, hvorvidt bankerne har trukket sig tilbage. Vi forlanger ikke, at bankerne skal have monopolstilling; enhver må efter vor mening danne et institut under forudsætning af, at det kan ske på forsvarligt grundlag. Det, vi ikke synes er rigtigt, er, at et institut kan komme og sige: for at klare grejerne må vi have statsgaranti, vi må have en kapital, der giver os startmuligheder. Det er ikke lige vilkår.

Der er det mærkelige, at først siger man, at det private erhvervsliv, den private kapital, vil ingenting, og når de så vover sig ud med fuld musik, siger staten: nu må vi hellere blande os i det for at skabe lidt konkurrence. Da bankerne f. eks. påtog sig finansieringen af den industri, der ikke kunne låne hos de almindelige bankforbindelser, fordi det var forbundet med nogen risiko, sagde staten: så laver vi en egnsudviklingslov. Det private initiativ må ikke have lov til at udvikle sig.

Nu vil bankerne danne et finansieringsinstitut og siger til den højtærede boligminister: kan vi arbejde på dette grundlag? Vi får ingenting at vide om det. Vi kører videre med lovforslaget, og jeg aner i dag ikke noget om, hvad der er sket.

Der sker yderligere det, at den højtærede boligminister i sidste øjeblik — det var vel

[Lorentzen.]

næsten, da betænkningen skulle skrives, men det tør jeg nu ikke sige, for jeg har ingen grund til at beklage mig over den højtærede boligministers arbejdsfacon over for udvalget — kommer med en lang række ændringsforslag, hvis eneste opgave er at finde en konkurrent til dette institut, som vi kunne få oprettet, uden at staten skulle påtage sig nogen garanti. Et af instituttet ydet lån skal have sikkerhed inden for 75 pct. af ejendommens værdi, men sammenholdt med § 53, til hvilken paragraf der i bemærkningerne siges, at man til værdien kan lægge kurstabet af de foranstående prioriteter — hvad boligministeriet, sikkert på fuldkommen reel og udmærket måde, har opgjort til ca. 8 pct. — kommer vi op på 75 pct. plus 8 pct., altså 83 pct., i virkeligheden en lånegrænse, som vi må anse for at være fuldt ud forsvarlig for byggeriet.

Det var finansieringsinstitutterne, men man er ikke tilfreds hermed. Også de danske sparekasser er kommet med et tilbud. Hvad gør man så? Sparekasserne siger: vi vil yde lån på indtil 85 pct. for sparere og 80 pct. for ikke-sparere; dog er der sparekasser, der siger, at de vil yde lån indtil 85 pct. de to første år. Der er også sparekasser, der siger: vi betaler et forsikringselskab en præmie for den risiko, vi løber som tredjeprioritetshaver, af egen kasse, den skal låntageren ikke betale. Hvad gør man? Opmuntrer man til det? Nej, man siger sikkert et par pæne ord, da sparekasserne kommer op med deres forslag, det går jeg ud fra, men derefter gør man noget andet, man siger til folk: ja, det er meget godt med sparekassernes tilbud, men vi foretrækker nu at yde lån efter § 22 indtil 90 pct., stadig væk plus ca. 8 pct. Samtidig siger man ganske vist, at det kun er en overgangsbestemmelse, idet statslån det første år kun kan ydes til 2 500 huse, derefter til 2 000 og 1 500 huse og i de sidste år til 1 000 huse årlig, så der vil blive plads til sparekasserne ved siden af. Det er et spørgsmål, om man i virkeligheden ikke slår sparekasserne ud, slår pengeinstitutterne ud, fordi statsmagten ikke viser tilstrækkelig interesse over for de tilbud, der er fremme.

Så er der naturligvis også det spørgsmål,

hvor meget statens garanti skal andrage. Der er en bestemmelse om, at den efter forhandling med finansudvalget fastsættes for en 3-årig periode, og garantien gælder kun den del af lånet, der får pantesikkerhed ud over 75 pct. af ejendommens værdi; sådan stod der i lovforslaget, men det er af den højtærede boligminister nu foreslået sænket til 65 pct., atter for at hjælpe de sociale boligselskaber. I forvejen har de en lånegrænse på 94 pct., altså kan de fremtidig finansiere til 65 pct. og opnå lån med statsgaranti til 94 pct. plus kurstabet, reelt 100 pct. Så kan man diskutere, som man vil; det er reelt 100 pct. Hvis en privatmand fik det samme tilbud, behøvede han ikke at have en klink, så kunne han bestemt låne på det grundlag, selv om han ordnede sine sager elendigt. Det er ikke et så forfærdelig stort regnestykke, 94 pct. plus kurstabet, som må lægges til; prøv nu lige at regne det ud — der skal ikke ret mange penge til hos de pågældende selv.

Men måske er den højtærede boligminister ikke tilstrækkelig interesseret i, at disse institutter på privat initiativ skal komme i funktion? I så fald tror jeg, den højtærede boligminister har opnået det, han ville, med de stillede ændringsforslag. Jeg tror nemlig, disse ændringsforslag stort set vil slå de private pengeinstitutter ud, og derfor skal vi antagelig ikke vente os alt for meget af dem; men det kan jo være, den højtærede boligminister ændrer signaler inden lovforslagets tredje behandling og vender tilbage til sit oprindelige forslag om en lånegrænse på 75 pct. med statsgaranti op til 94 pct.

I det hele taget kan man nok sige, at der er nydannelser i lovforslaget, som ikke har karakter af afvikling. Hvad siger man om et forslag som dette, at den højtærede boligminister fremtidig skal kunne bevilge penge inden for et vist beløb til lejeres køb af ejendomme? Det vil sige, at boligministeriet nu skal til at udvikle sig til en slags ejendomsmægler. Det tror jeg det skal holde fingrene fra, for dér vil det kludre alt for meget i det. Er der nogen mening i det? I øjeblikket ved man, at banker og sparekasser her i byen i høj grad er på markedet i så henseende, at de hjælper lejerne til at blive ejere af ejendommene. Hvorfor i alverdens riger skal boligministeriet så pludselig ind i billedet

[Lorentzen.]

på det område? Det har ikke noget at gøre med at skaffe nye boliger.

Vi er egentlig heller ikke tilhængere af den store forskel med hensyn til m²-tilskuddet. Boligselskaberne skal favoriseres på en så fantastisk måde i forhold til alle andre, at de selv ved en ombygning skal have 6 kr. 50 øre pr. m² i tilskud, og de kan også få statslån dertil. Private kan kun få 2 kr. pr. m².

Det sværeste for den højtærede boligminister bliver vel nok at forklare, at staten skal rykke tilbage med sine prioriteter, for at der kan sættes nye lån ind. Jeg kan nok fremføre nogle almindelige pæne betragtninger, og det kan den højtærede boligminister formentlig også, men i al almindelighed plejer man ikke uden videre, når lånene ikke er meget gamle, at rykke tilbage for at sætte nye lån ind. Den højtærede boligminister vil måske være så venlig at fortælle en lille smule om, hvordan den bestemmelse tænkes administreret. Hvis man kan sætte nye lån ind alene som følge af inflation eller som følge af, at ejendommen er blevet sat op i ejendomsskyld, er man på grænsen af det forsvarlige. I forvejen er man oppe på en belåningsprocent, som er ud over alle grænser. Skulle man så ydermere året efter kunne tillade, at prioriteter kunne rykke ind foran staten? Man plejer, når man sidder som tredjeprioritetshaver, at betragte sin retsstilling således, at den vil blive forbedret, efterhånden som de foranstående prioriteter bliver afdraget, hvis man ikke selv får noget afdrag på sin prioritet. Jeg kan se af lovforslaget og ændringsforslagene, at det nok er meningen, der skal være en almindelig adgang for boligministeren til at give rykningstilladelse. Jeg må straks sige, at denne rykningstilladelse har jeg og mit parti ingen tillid til, for det er i virkeligheden et skråplan at komme ind på: ikke at have ganske faste kriterier for, hvornår man skal rykke tilbage.

Vi må i det hele taget vende os imod den forskelsbehandling, der finder sted mellem det private byggeri og det sociale boligbyggeri. Det sociale boligbyggeri skal ikke have enehæredømmet, det egner det sig ikke til. De sociale boligselskaber har sikkert haft deres mission; jeg skal ikke

sige andet, end at de sikkert har gjort et godt og dygtigt arbejde, og for min skyld må de inderlig gerne blive ved med at udvikle sig, men jeg tror bare ikke, det er forsvarligt længere, at det sker ved kunstige midler og ved en forskelsbehandling af det omfang, som her er tale om. Jeg kender ikke nærmere, om jeg så må sige, de økonomiske regler for, hvilke håndværkere der får lov til at arbejde for det sociale boligbyggeri, f. eks. her i København, hvilke leverandører der er o. s. v.; men jeg ved, der er en lang række spørgsmål, som mange i virkeligheden gerne vil have klarhed over. Jeg siger ikke, at der er noget som helst forkert ved det, men jeg holder på, at den lille håndværker har meget få chancer inden for det sociale boligbyggeri, i hvert fald i Storkøbenhavn og omegn.

Jeg omtalte før, at boligministeriet har regnet ud, at der i en boligmasse, som omfatter ca. 90 pct. af det sociale byggeris samlede boligmasse, i dag kun henstår godt 9 mill. kr. på de fonds, som det var meningen skulle bruges til byggeri. Vi har også fra det høje ministerium fået at vide, at de ikke er likvide i øjeblikket. Vi har ikke noget imod, at der kommer erstatnings-ejendomme for de kondemnerede og saneringsmodne ejendomme, det anser vi for en sund tankegang, og vi vil lige så gerne som den høje regering have, at folk skal bo i sunde og gode boliger til overkommelige priser. Vi har som sagt intet imod, at boligministeren får bemyndigelse til at erstatte saneringsmodne ejendomme, og heller ikke har vi noget imod, at der ydes lån til de 500 lejligheder for virksomheder, der flytter rundt; det kan være nødvendigt at få nogle flere lejligheder, hvis der opstår en stor ny virksomhed.

Så er der en helt anden kategori af lejligheder — jeg ved ikke, om man har noget imod bestemmelsen derom, det er de 1 000 lejligheder, som jeg forstår er en slags forsøgslejligheder, det har jeg forstået rigtigt, ikke sandt? (*Boligministeren* [Bundvad] nikker) . . . altså 1 000 lejligheder årlig til forsøg med nye byggemetoder.

Dernæst må jeg sige, at statslån til ombygninger af den art, som forslaget indeholder, anser vi heller ikke for at være nogen statsopgave. Vi tror ikke, det volder

[Lorentzen.]

nogen som helst vanskelighed at få finansieret en ombygning, hvis det er en nogenlunde fornuftig mand eller kvinde eller selskab, som ejer den pågældende ejendom; det tror vi slet ikke på.

Jeg tror ikke, at det ærede medlem hr. Carl P. Jensen og den højtærede boligminister behøver at være bange for de sociale boligselskabers kritik af dette lovforslag. Jeg vil endda tro, at de herrer hver for sig vil få en blomst og en tak fra disse selskaber, af hvilke mange har en meget nær tilknytning til nogle af den høje regerings medlemmer. Jeg tror, man må sige, hvis man ser nøgternt på forslaget, at mere kunne ingen vente at få, en større favorstilling fremfor andre bygmestre og bygherrer kunne man ikke vente at få. Forskellen er så stor, at vi med vor bedste overbevisning ikke kan stemme for en lånegrænse på 94 pct. til boligselskaberne, og vi vil ikke stemme for de 65 pct., hvor statens garanti kan begynde, slet ikke.

Ændringsforslagene nr. 38, 39 og 40, som er kommet i sidste øjeblik, bærer, som jeg sagde, præg af at være en favor til de selskaber, som i forvejen har fået så rigeligt.

Vi skal ikke vende os stærkt imod ændringsforslag nr. 41, der handler om, hvornår man er mindrebemidlet. Jeg vil kun sige, at den højtærede socialminister behøver vist ikke at være så bange for, at det, jeg kalder det økonomiske demokrati, ikke har nået Danmark endnu, for så vidt jeg ved, kan godt og vel 85 pct. af Danmarks befolkning falde ind under betegnelsen mindrebemidlet efter lovforslaget. Jeg må på ét område give denne paragraf min kompliment, nemlig fordi man for første gang har slettet formuegrænsen, idet man siger: om man har formue eller ikke, er ikke afgørende; det afgørende er, hvor langt ens indtægter rækker, hvor store ens indtægter er. Det finder vi i og for sig et rigtig standpunkt.

Skal jeg rekapitulere, hvad mit parti egentlig tænker om disse lovforslag, så må det for det første blive, at vi er tilhængere af tredjeprioritetsinstituttet, og at vi er meget utifredse med mørklægningen af de forhandlinger, der føres herom med den højtærede boligminister. I det hele

taget må vi tage afstand fra, at der i lovforslaget ikke er taget hensyn til den indsats, som pengeinstitutterne har tilbudt at yde og at yde på frivilligt grundlag og uden statens indblanding. Skal jeg dernæst kort udtrykke, hvorfor vi ikke kan stemme for lovforslaget om boligbyggeri, kan jeg nævne, at vi er imod statens indgreb i nationalbankens naturlige funktioner. Vi er imod at opretholde den store forskelsbehandling mellem de sociale boligforeninger og de private bygherrer. Vi er imod lånegrænsen på 94 pct. for socialt boligbyggeri, og vi er imod lånegrænsen på 90 pct. for parcelhusbyggeriet. Vi er imod, at staten skal stille midler til rådighed for lejerne til køb af ejendomme; men vi har været villige til at drøfte støtte til sociale institutter og til de mennesker, der efter vor opfattelse trænger til hjælp, også hvor det drejer sig om at komme ind i eget hus.

Til slut skal jeg kun sige, at vi heller ikke kan stemme for de af den højtærede socialminister stillede ændringsforslag. Det gør mig egentlig ondt, at den højtærede boligminister har fået socialministerens forslag koblet til sine lovforslag. Den højtærede boligminister var jo en af de dygtigste og flittigste med hensyn til at nå et resultat i folkepensionssagen. Så vidt jeg husker, blev folkepensionsloven vedtaget i oktober 1956, og den daværende socialminister, det nuværende ærede medlem hr. Strøm, holdt dengang ryggen stiv over for ønskerne om at bevare rådighedsbeløbet på 7,5 pct. fra den gamle lov og fik det nedsat til 4,5 pct. ud fra den betragtning, at der i grundbeløbet nu indgik en hel del ydelser, rentetillæg, beklædningstillæg, brændselstillæg, og jeg kan såmænd knap nok huske det alt sammen, således at de foreslåede 4,5 pct. i virkeligheden svarede nøjagtigt til de 7,5 pct. Vi kan derfor ikke nu så kort efter lovens vedtagelse gå med til at forhøje rådighedsbeløbet til 5 pct. det første år og 5,5 pct. det andet år, men må stemme imod, selv om jeg i sin tid sammen med mit parti gik stærkt ind for folkepensionsloven. Jeg var dengang mit partis ordfører, og jeg ønsker ikke, at folkepensionsloven skal forringes; men jeg synes på den anden side, det må være berettiget at sige, at nu må vi vente en lille smule og ikke benytte en-

[Lorentzen.]

hver lejlighed til at forøge rådighedsbeløbet, mod hvilket der efter min opfattelse af andre grunde kan rettes indvendinger.

Thestrup: På mit partis vegne kan jeg udtale, at vi agter at stemme imod de foreliggende lovforslag, også forslaget om ændring i loven om folkeforsikring. Den udvalgsbehandling, som lovforslagene har gennemgået, har klargjort for os, at det ikke var muligt at fjerne den ekstraordinære grundskyld og ejendomsskyld, som jeg ved første behandling sagde ville være en absolut hindring for mit partis medvirken.

Det er ved udvalgsbehandlingen lykkedes at få en række efter vor opfattelse påkrævede ændringer i de fremsatte lovforslag. Nogle af disse er af mere teknisk art, men andre har større rækkevidde. Jeg skal af disse nævne følgende.

Først lejelovsforslagets ændringsforslag nr. 8 til § 65, stk. 1, nr. 8, der stærkere end hidtil præciserer adgangen til ved opsigelse af skride ind over for uordentlige og uefterrettelige lejere, der ødelægger forholdene i en ejendom.

Dernæst ændringsforslag nr. 10 til § 67, stk. 3, og ændringsforslag nr. 21 til § 115, stk. 2, der sætter maksimum for det beløb, udlejeren skal afsætte til vedligeholdelse. Det er også et af de punkter, som vi bad om at få ændret, og hvor man har imødekommet os.

Endvidere ændringsforslag nr. 18 til § 109, hvorefter der dog stadig er omend kun et lille område for de frivillige overenskomster. Dette ændringsforslag er efter vor opfattelse betydelig bedre end den bestemmelse, der står i selve lovforslaget, og også dette er vi tilfredse med.

Så er der ændringsforslag nr. 26, hvorefter bestemmelsen om lejerens ret til at bytte lejlighed uden ejerens samtykke udgår. Vi må sige, at vi tillægger det stor betydning, at den oprindelig foreslåede bestemmelse udgår. Bestemmelsen ville måske ikke have fået så forfærdelig megen betydning, ville måske ikke være blevet udnyttet i så stort et omfang, men efter vor opfattelse var den ganske klart i strid med ejendomsretten, og derfor betragter vi det som en betydelig fordel, at denne bestemmelse er udgået.

Til boliglovsforslaget er stillet ændrings-

forslag nr. 1 til § 3, der ganske vist giver nogen begrænsning i finansministerens beføjelse til at gribe ind i omsætningen af obligationer. Der er tale om en tidsbegrænsning, men der er også kommet den tilføjelse, at der skal finde en rådslagning sted mellem finansministeren og nationalbanken. Alligevel betragter vi denne bestemmelse som meget farlig, men den ændring, der er foreslået her, går i hvert tilfælde i den rigtige retning.

Ændringsforslag nr. 3 til § 4, stk. 3, ændringsforslag nr. 7 til § 8 og ændringsforslag nr. 8 til § 9, hvorved bestemmelsen om, at staten kan forlange at blive repræsenteret i et finansieringsinstituts ledelse, begrænses til at gælde finansieringsinstitutter, hvori staten tegner garantikapital, betragter vi som forbedringer.

Følgende ændringsforslag vil vi stemme imod, fordi vi betragter dem som forringelser af lovforslagene. Det drejer sig om ændringsforslag nr. 24 til lejelovsforslagets § 126, hvorefter man undlader at gå så vidt med stavsnbåndets ophævelse som oprindeligt foreslået, og desuden om ændringsforslag nr. 10 til § 11 i boliglovsforslaget, hvorved 75 pct.-grænsen nedsættes til 65 pct. Det samme forhold omhandles i ændringsforslagene nr. 11, 13 og 14. De øvrige ændringsforslag, vi betragter som forringelser, er ændringsforslag nr. 16, 17, 20, 38, 39 og 40 samt de to ændringsforslag til forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring.

Vi vil undlade at stemme for de ændringsforslag, som vi blot betragter som forbedringer, og vi vil stemme imod de ændringsforslag, vi betragter som forringelser. Ud over det, jeg har sagt om de enkelte ændringsforslag, kan jeg henholde mig til de bemærkninger, der er gjort herom af det ærede medlem hr. Lorentzen. Mine indvendinger imod dem og de bemærkninger, det ærede medlem har gjort, er i det store og hele de samme, og jeg finder derfor ingen anledning til at gentage disse bemærkninger.

De ændringsforslag, der er stillet uden for betænkningen, vil mit parti stemme imod.

Jeg er blevet opmærksom på, at der i lejelovsforslagets § 113, stk. 5, sidste punktum, synes at være en uklarhed, idet ordet

[Thestrup.]

„eventuelt“ i stykkets sidste linje synes at give en anden forståelse end den, der er gjort rede for i bemærkningerne til lovforslaget. Jeg er klar over, at stedet her ikke er egnet til en forhandling herom, men jeg håber, at vi mellem anden og tredje behandling kan se på det i udvalget.

Om lovforslagene i almindelighed vil jeg gerne sige, at der er, som det vil være tingets medlemmer bekendt, af sparekasserne og provinsbankerne fremsat forslag, hvorefter de vil påtage sig at finansiere parcelhusbyggeriet, og der er fra hovedbankernes side fremsat forslag, hvorefter de vil påtage sig finansiering af alt byggeri af udlejningsejendomme. Heroverfor har de sociale boligselskaber fremsat et andet forslag. Forholdet er det, at hovedbankerne har krævet en vis eneret til finansiering og til obligationsudstedelse for at kunne opfylde deres tilbud, og de sociale boligselskaber har modsat sig, at en sådan eneret gives. Det er mig bekendt, at der nu, så vidt jeg ved ved den højtærede boligministers mellemkomst, føres forhandlinger mellem bankerne og boligselskaberne, og jeg vil gerne spørge den højtærede boligminister, om han er bekendt med, hvor langt disse forhandlinger er nået, og om der er udsigt til, at de vil medføre, at bankerne går ind i den finansiering af udlejningsbyggeriet, som de under visse betingelser var villige til at påtage sig.

Jeg tror, det må være indlysende for enhver, at hvis hovedbankerne trækker sig tilbage herfra, vil det i virkeligheden sige, at vi kommer fra asken i ilden. Det vil sige, at vi kommer ud i en situation, hvor alt byggeri af udlejningsejendomme koncentrerer hos de sociale boligselskaber og skal finansieres ved lån fra staten eller i hvert tilfælde ved garantier fra staten. Jeg vil gerne spørge den højtærede minister, hvorvidt der er truffet aftale mellem sparekasserne og den højtærede minister og mellem provinsbankerne og den højtærede minister om finansieringen af parcelhusbyggeriet, eller om vi kan betragte finansieringen af parcelhusbyggeriet fra disse institutters side som værende i orden.

Det står for mig som noget meget alvorligt og en betydelig fare, hvis man ikke opnår

det, at det privat finansierede byggeri også kommer i gang med at bygge parcelhuse. Der har været talt så meget om afviklingstendenser i boligforslaget. Jeg tror, at man vil indrømme mig, at opnår man ikke, at banker og sparekasser går ind i finansieringen af byggeriet, er de forslag, vi her behandler, med til at skabe en tilstand, der bliver langt værre, end den tidligere var på byggeriets område, fordi vi dog tidligere havde kap. V A. Det bliver nemlig en tilstand, hvor alt byggeri skal finansieres af staten, og hvor de sociale selskaber får en slags eneret på at bygge udlejningsejendomme. Det er mig uforståeligt, at de to partier, det radikale venstre og retsforbundet, ikke har sikret sig på dette punkt, inden de er gået med til disse love. Det er et meget stærkt ønske hos mig, at det lykkes at bringe dette punkt i orden, men selv om det sker, er der områder nok i lovkomplekset, som det må være svært for de to partier, det radikale venstre og retsforbundet, at indgå på.

Jeg kan også sige, at der, selv om dette opfyldes, er så meget i dette lovkompleks, som vi har så mange indvendinger imod, at vi ikke kan være med dertil.

Til slut skal jeg nævne de hovedindvendinger, som mit parti har mod de her foreliggende lovforslag:

1) De pålægger fast ejendom en yderligere beskatning og indskyder dermed en fortrinsprioritet i de faste ejendomme, som vil andrage sådan noget som 2 800 mill. kr.

2) De giver ikke den afvikling af restriktionerne, som forsyningen med lejligheder og landets økonomiske situation muliggør, idet huslejestoppet uden fare for stigninger kunne være afviklet i et større antal kommuner, end det sker nu, og idet der kunne være gennemført en helt privat finansiering af boligbyggeriet, bortset fra statsstøtten til et begrænset byggeri for de dårligst stillede medborgere.

3) De yder det sociale byggeri begunstigelser i forhold til det private byggeri, der ikke retfærdiggøres af det sociale byggeris særlige karakter.

4) De modvirker ved at opretholde urimeligt høje lånegrænser for det sociale byggeri den nedgang i byggepriserne, som man med rette kunne forvente ellers ville komme.

[Thestrup.]

5) De giver ejerne af udlejningsejendomme utilstrækkelig dækning for stigningen i driftsomkostninger.

6) De giver uklare afviklingsforhold ved ikke at lade afviklingen af huslejestoppet og gengivelsen af opsigelsesretten følges ad.

7) De giver en unødvendig udvidelse af statens udlån ved at give mulighed for udlån til lejere for at købe ejendommene, de bor i, og til modernisering, skønt disse finansieringer bør ordnes og hidtil er blevet ordnet ad privat vej.

8) De medfører en forøgelse af statsadministrationen på boligområdet.

9) De giver en betydelig udvidelse af de sociale tilskudsordninger.

10) Endelig skaber de et uklart forhold mellem staten og nationalbanken og dermed en farlig udvidelse af finansministerens beføjelser til at disponere over landets økonomiske forhold.

Kirsten Gloerfelt-Tarp: Samtlige ændringsforslag i betænkningen til lejelovs- og boligbyggerilovsforslagene kan jeg på mit partis vegne anbefale at stemme for. De uden for betænkningen stillede ændringsforslag anbefaler jeg at stemme imod. Til nogle af ændringsforslagene i betænkningen vil jeg knytte særlige bemærkninger.

Først angående ændringsforslag til lejelovsforslaget, der som helhed udbygger linjen med større frigørelse for huslejerestriktioner. Det radikale venstres ønske har været at gøre ret og skel til alle sider, at give såvel grundejerne som lejerne, hvad de med rette har krav på, og vi har derfor taget hensyn til saglige indvendinger, som er fremkommet under udvalgsbehandlingen, bl. a. også fra grundejerforeningerne. Jeg er tilfreds med, at der har kunnet findes en løsning på spørgsmålet om ret til anbringelse af radio- og fjernsynsantennet. Det synes efterhånden at være blevet en menneskeret at have såvel telefon som radio og fjernsyn.

Dernæst vil jeg navnlig fremhæve enkelte ændringer, som imødekommer synspunkter, jeg fremsatte ved første behandling. Jeg ønskede således opsigelsesforbuddet lempet over for uordentlige lejere, fordi der forekom mig at være alt for mange beretti-

gede klager fra lejere og ejere over, at de ikke kan blive af med en lejer, der er til gene for andre beboere i ejendommen. I ændringsforslag nr. 8 er der foreslået en mindre ændring, der præciserer adgangen til ved opsigelse at skride ind over for uordentlige lejere, og man må håbe, at denne ændring medfører en skærpet kurs fra boligretternes side.

Jeg finder, at ændringsforslag nr. 7, der giver en medejer på over 65 år en vis mulighed for at få lejlighed i egen ejendom, selv om der allerede bor en af medejerne, er rimeligt i en lov, der tenderer mod større frihed. Mange har netop beholdt en ejendom for på deres gamle dage at kunne bo dér.

Jeg vil ligeledes udtrykke min tilfredshed med ændringsforslag nr. 9, der klargør begrebet „øget brugsværdi“, således at den samfundsmæssige interesse i, at udlejerne har fornøden tilskyndelse til at gennemføre rimelige forbedringer i den bestående boligmasse, sikres.

Ændringsforslag nr. 20 vedrører bl. a. en forhøjelse af procentgrænsen for forelæggelse for huslejenævnet af ombygning af gamle lejligheder. Ved denne ændring opnås, at f. eks. spørgsmål om indlæggelse af centralvarme normalt ikke skal forelægges nævnet. Jeg blev noget forbavsset, da det ærede medlem hr. Lorentzen sagde, at han ville stemme mod denne ændring, fordi den nugældende lov har en 50 pct.s grænse med hensyn til forelæggelse for nævnet og der her kun er foreslået 30 pct. Det kommer selvfølgelig ikke mig ved, men når lovforslaget fastsætter 25 pct. og man foreslår det forbedret til 30 pct., skulle man tro, at det var en ændring i den retning, det ærede medlem ønsker. Jeg er selvfølgelig meget bange for at belære det ærede medlem hr. Lorentzen, der jo i den grad er inde i alle enkeltheder, men det forbavsede mig, at han sammenstillede de 50 pct. og de 30 pct., for de 50 pct. i den nugældende lov er 50 pct. af 1939-lejen, medens de 30 pct. i dette lovforslag er 30 pct. af den gældende husleje, og det gør jo en væsentlig forskel.

Ved første behandling udtalte jeg min utilfredshed med, at der ikke var foreslået den mindste lempelse med hensyn til enlige personers boligret. Det eneste sted,

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

hvor lovforslaget nævner enlige, er i § 150. Ændringsforslag nr. 27 indeholder, som udvalgets ordfører nævnedes det, visse lemper, men det må erkendes, at rækkevidden heraf ikke er så stor, fordi bestemmelsen kun vedrører dem, der allerede har en større lejlighed, og dem, der er i stand til at købe sig et hus. Hvorvidt de mange enlige kan få deres boligproblem løst, afhænger af de kommunale myndigheder, og jeg henleder i den forbindelse opmærksomheden på den enstemmige udtalelse i betænkningen, der henstiller til boliganvisningsudvalgene i så vidt omfang, som bolig-situationen tillader det, at give enlige, der ikke er helt unge, mulighed for at få egen lejlighed; de har jo nu efterhånden i en lang, lang årrække ikke haft mulighed herfor.

Endvidere vil jeg fremhæve ændringsforslag nr. 11, der muliggør, at den, der ved arbejde i hjemmet har medvirket til husstandens opretholdelse, kan overtage en afdøds lejlighed.

Ved ændringsforslag nr. 23 er fastholdt kontrol med klublejligheder o. lign. Vi har haft en række henvendelser bl. a. fra Danmarks Lejerforbund og fra forskellige unge om opretholdelse af lejekontrol med enkeltværelser. Jeg er tilfreds med, at de, der kun lejer et enkelt værelse ud, ikke skal ind under lejekontrol, og venter, at dette vil forøge udbuddet af enkeltværelser, så lejen kan komme ned for logerende, og det er det, der tiltrænges. Den kontrol, vi har, har jo ikke vist sig effektiv.

Endelig skal omtales ændringsforslagene nr. 10 og 21 vedrørende hensættelse til indvendig og udvendig vedligeholdelse. Da man ved beregningen af, hvilke procenter der skulle sættes på vedligeholdelseskonti, var gået over til at fastsætte procenterne af gældende leje, viste det sig, at man i nogle tilfælde kom til urimelige resultater. Derfor er der indført et loft over disse forhøjelser, så de også bliver begrænset i forhold til 1939-lejen.

Til sidst den udvidede ret til bytning af lejligheder, som var foreslået for at fremme øget bevægelighed på boligmarkedet, men som nu er foreslået ophævet. Der har fra oppositionen og fra grundejerside været rejst megen modstand mod den foreslåede bestemmelse. Da den desuden utvivlsomt vil kunne give anledning til dusører, selv om det er forbudt ifølge loven, og til underhåndsaftaler med viceværter og andre, er jeg tilhænger af, at den foreslåede bestemmelse udgår.

Hvad ændringsforslagene til forslag til lov om boligbyggeri angår, vil jeg først opholde mig ved ændringsforslag nr. 1 til § 3. Som fremhævet ved første behandling var vi inden for det radikale venstre betænkelige ved, at den foreslåede bemyndigelse til finansministeren var en permanent bestemmelse, selv om tilpasningsvanskeligheder ved ændring af byggeriets finansieringsform kunne gøre en sådan bemyndigelse ønskelig i begyndelsen. Nu er denne bemyndigelse ved ændringsforslaget gjort tidsbegrænset, ligesom der er sket den meget vigtige tilføjelse, at køb og salg af obligationer skal ske efter samråd med nationalbanken. Når hertil kommer den klargørelse af hensigten med paragraffen, som er fremkommet ved diskussionen med nationalbanken og ved finansministerens argumentation her i tinget over for det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen under finanslovdebatten, tror jeg, at alle må erkende, at kritikken af bemyndigelsen har været overeksponeret. Det tilsigtes ikke at skabe en kunstig lav rente, og det beløb, som finansministeren vil anmode finansudvalget om, er ikke af de dimensioner, at noget sådant vil kunne ske. Der sigtes kun mod at afbøde virkninger af pludselige og kortvarige udsving i obligationskurserne, som i begyndelsen særligt vil kunne ramme de nye finansieringsinstitutters obligationer.

Samtidig vil jeg udtrykke min tilfredshed med den positive stilling, nationalbanken — i sin ellers så kritiske skrivelse — indtager over for støtte til finansieringsinstitutternes obli-

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

gationer. Det giver håb om, at disse må kunne finde deres naturlige plads på obligationsmarkedet inden for en rimelig tid.

Da der allerede fra forskellig side har vist sig initiativ til at etablere tredjeprioritetsinstitutter, er der foreslået visse ændringer til lovforslaget for at imødekomme ønsker fra initiativtagernes side. Den mest gennemarbejdede skitse til finansieringsinstitut for udlejningsbyggeri er kommet fra Danske Bankers Fællesrepræsentation. Loven må imidlertid holde muligheden for oprettelse af flere sådanne institutter åben, således som det var tilfældet i det oprindelige lovforslag, og som det også er tilfældet i de stillede ændringsforslag, og det er en selvfølge, at staten giver de forskellige institutter en ligelig behandling, således at disses obligationer ikke stilles ulige i konkurrencen.

Jeg har lige hørt, at oppositionen stærkt kritiserer ændringsforslag nr. 10, hvorefter staten kan give garanti for lån til ud over 65 pct. af ejendommens værdi, mens satsen i det oprindelige lovforslag var 75 pct. af ejendommens værdi. Jeg er lidt forbavset over, at de ærede medlemmer hr. Thestrup og hr. Lorentzen kritiserer denne bestemmelse så stærkt. Der har fra mange sider været fremsat ønske om at få denne 75 pct. grænse sat ned. Venstres fungerende ordfører ved første behandling, det ærede medlem hr. Paabøl, var meget stærkt i tvivl om, hvorvidt det var tilstrækkeligt med de 75 pct., og der har været henvendelser og forslag fra grundejere og forhandlinger med Provinsens Sparekasseforening. Der har været fremsat ønske om, at man skulle gå ned til 65 pct., og hvad er formålet med det? Det er jo at gøre det muligt for låntagerne at opnå lån på gunstigere vilkår og dermed formindskelse af de årlige driftsudgifter.

På sygekassekommissionens henstilling har man ganske afskaffet sygekassegrænsen som kriterium for, hvem der betragtes som mindrebemidlet ifølge loven om boligbyggeri — altså ikke som i det oprindelige lovforslag kun med hensyn til huslejetilskud. Det ser jeg med sympati på.

Spørgsmålet om forholdet mellem huslejetilskudsordningen og beregningen af pristallet har været fremdraget; i henhold til

de almindelige regler er det en selvfølge, at huslejetilskudsordningen tages i betragtning ved pristalsberegningen, og jeg vil bede finansministeren bekræfte dette her i tinget.

Fra kvindeforeningernes side har der været udtalt bekymring for, at ændringerne i byggestøttelovgivningen skulle medføre en fare for forringelse af boligstandard, og man peger her på en bestemmelse i § 47, som tillader, at der gives støtte til opførelse af huse uden moderne bekvemmeligheder. Denne bestemmelse er imidlertid ikke ny, og dens praktisering har mig bekendt ikke givet anledning til kritik. Jeg ville sætte pris på, om boligministeren kunne oplyse noget om praksis. I denne forbindelse vil jeg henlede opmærksomheden på en udtalelse i betænkningen:

„Udvalget lægger vægt på, at den omlægning af finansieringsforholdene, som lovforslaget tilsigter, vil blive gennemført på en sådan måde, at den opnåede boligstandard kan fastholdes.“

Efter de udtalelser, der faldt ved første behandling her i salen — det ærede medlem hr. Lorentzen var ganske vist ikke til stede dengang — er jeg skuffet over, at oppositionen ikke vil medvirke til gennemførelse af de foreliggende lovforslag, ja, end ikke til nogen del deraf, og det selv om mange af de stillede ændringsforslag, navnlig til lejelovsforslaget, er forbedringer i oppositionens øjne, og lovforslaget om boligbyggeri i meget betydeligt omfang afvikler statslån. Man vil ikke medvirke til gennemførelse af lejelovsforslaget, fordi det er kombineret med indførelse af nye ejendoms-skatter, til trods for at man i 1955 har gjort noget tilsvarende, og til trods for at venstres fungerende ordfører ved første behandling, det ærede medlem hr. Paabøl, sagde, at det ikke var et principspørgsmål. Jeg må sige, at jeg tror, grundejerne tager adskilligt mere roligt på de ekstraordinære ejendoms-skatter end det ærede medlem hr. Lorentzen.

Vi har også hørt andre indvendinger i dag. Man vil ikke gå med til udvidede huslejetilskudsordninger, og hvis jeg forstår det ærede medlem hr. Poul Møllers udtalelser i Dagens Nyheder i mandags og det ærede medlem hr. Thestrups udtalelser under finanslovdebatten ret, må de mene, at man med ét slag skulle lade huslejen

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

passe sig selv samt ophøre med al statsfinansiering af boligbyggeri, medens man dog tidligere fra konservativ side har erkendt en gradvis overgangs nødvendighed. Tidligere har man også både fra venstres og konservativ side sagt, at man selvfølgelig var rede til at støtte de dårligst stillede, når store huslejeforhøjelser gennemførtes. Det har man åbenbart glemt nu.

Hvad oppositionen i virkeligheden ønsker, vides i øvrigt ikke, da den hverken i udvalget eller her i tinget har stillet ændringsforslag. Vi har nu i timevis hørt oppositionens ordførere — ja, det ærede medlem hr. Thestrup talte jo ikke længe, men tilsammen har de talt i timevis — kritisere lovforslagene; men trods de mange ord tror jeg ikke, at nogen har opfattet, hvad venstre og de konservative vil stille i stedet for de foreliggende lovforslag. Jeg har i hvert fald nærmest fået den opfattelse, at oppositionen heller ikke selv ved det.

For alle de henvendelser, vi har modtaget fra grundejere, lejere, bygherrer, håndværkere og mange andre om enkeltbestemmelser, må vi ikke glemme, at lovkomplekset er et nødvendigt skridt frem mod hovedformålet: et frit boligmarked; derfor den tilladte 30 pct.s lejeforhøjelse i den gamle boligmasse, derfor privatinstitutioners og private personers overtagelse af stadig større områder af finansieringen af boligbyggeriet, samtidig med at boligbyggeri til rimelige priser ikke går i stå. Jeg mener, at lovkomplekset opfylder sit formål, uden at man naturligvis derfor kan sige, om f. eks. bestemmelsen om de 30 pct. eller andre bestemmelser er det helt rigtige; det må hvile på et skøn. I parentes bemærket har jeg med glæde konstateret, at et grundejerblad om lejelovsforslaget skrev, at det såmænd kunne have været meget værre. Det er indlysende, at en vis udligning af huslejeniveauerne ved sin indflydelse på boligbyggeriet ikke mindst er i lejernes interesser. I det hele taget må de forskellige bestemmelser i lovkomplekset bedømmes i sammenhæng.

Hvad lovforslaget om boligbyggeri angår, ønsker jeg at fastslå, at staten i vidt omfang har trukket sig tilbage med hensyn til finansieringen, det kan ikke benægtes, og jeg forstår derfor ikke det ærede medlem

hr. Thestrups udtalelse under finanslovdebatten om, at det er umuligt at få staten til at give slip på noget, som den én gang har lagt sin hånd på.

I betænkningen fremhæver oppositionen — det har også været fremhævet her i dag — at lovforslaget efter dens mening favoriserer de sociale boligselskaber. Det gør det ikke efter min mening. Man må se på den situation, der foreligger i dag. Man fastholder de samme lånegrænser som hidtil, lånegrænser, der er højere for socialt byggeri end for privat, forretningsmæssigt byggeri; man fastsætter en ensartet rente for de forskellige byggeformer; man giver de samme driftstilskud som hidtil, dog således at det sociale byggeris tilskud sættes op med det beløb, som nu skal afdrages, idet man ophæver afdragsfriheden, og endelig nedsættes det private, forretningsmæssige byggeris tilskud med den krone, hvormed det yderligere skulle have været nedsat i sommer på grund af det stedfundne fald i kapitaludgifter. Socialt byggeri og forretningsmæssigt byggeri arbejder under hver sine forudsætninger, derfor kan de ikke sidestilles.

Håndværkerne synes at være blevet ængstelige for, at de skulle få dårligere kår under den ny lovgivning; måske er det den megen tale om industrialisering af byggeriet til billiggørelse af dette, der har foranlediget det. Vi kan hverken undvære håndværksmestres eller håndværkssvendes arbejde i byggeriet, men naturligvis vil tilpasning til industrialisering, standardisering og god tilrettelæggelse være påkrævet. Jeg vurderer højt den kommende typehusordning, som bl. a. sparekasserne vil praktisere, og som vil betyde, at praktisk talt enhver håndværker i landet på grundlag af de i detaljer gennemarbejdede projekter vil kunne opføre sådanne huse. Uddannelse af lærlinge, som normalt foregår hos de mindre mestre, kan vi ikke undvære.

På vis og sæt er det en upopulær lovgivning, vi gennemfører. Protester fra lejere og grundejere får vi daglig, det er for så vidt forståeligt, fordi mange kun kan se det første skridt, der for nogle betyder, at de skal af med flere penge i husleje end hidtil, for andre, at de ikke får alle de penge, som de synes de har ret til. For dem, der søger at anlægge et mere alment

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

synspunkt, og det gør da heldigvis også mange lejere og grundejere, er der utvivlsomt en voksende forståelse af de synspunkter, der er nedlagt i lovkomplekset. Flere og flere indser, at man ikke fortsat kunstigt kan holde huslejen nede, og flere og flere indser, at man ikke på én gang kan have enhver restriktion med hensyn til lejens størrelse og fri opsigelsesret. Man hører ofte sagt, at det skulle være gjort for længe siden, så havde det været lettere. Det er så sandt, som det er sagt. Men når det ikke er gjort før, taler det flertalsregeringen til ære, at den nu søger at løse knuden, og regeringspartierne til ære, at de er villige til alene at gennemføre lovforslagene, medens venstre og de konservative vælger den lettere udvej: at vaske deres hænder. De vil ikke være med til at løse knuden, til trods for at de dog har et stort medansvar for den leje- og boligpolitik, der har været ført her i landet i efterkrigstiden. Det finder jeg såvel sagligt som politisk et svagt standpunkt.

Sociale synspunkter er fortsat tilgodeset i lovkomplekset; det er de bl. a. ved huslejetilskud til børnerige familier, til gamle og invalider og ved den særlige støtteordning til byggeri for mindstbemidlede.

Men skal målet med de nye love nås, er det vigtigt, at bygherrer og finansieringsinstitutter, entreprenører, ingeniører, håndværkere og alle byggefagene forener deres anstrengelser for at få et vel tilrettelagt byggeri i gang under de nye betingelser, så sandt som kun et fortsat boligbyggeri kan forbedre vor boligsituation. Det gælder derfor, når boliglovene formentlig om kort tid er vedtaget, at kritikken standser og alle gode kræfter samles for at få det bedste ud af de muligheder, der er for fremtidens byggeri. Alle ved, at hele denne lovgivning er forudsætningen for, at man tør gå ind i det fornødne boligbyggeri, så bolig-mangelen endelig kan overvindes.

Til sidst vil jeg gerne sige et par ord i anledning af det ærede medlem hr. Carl P. Jensens slutbemærkninger. Jeg er tilfreds med det udmærkede samarbejde, der har været mellem regeringspartierne. Vi mener, at resultatet af dette samarbejde er forsvarligt, og vi føler ingen trang til at diskutere, hvad socialdemokratiet ville have

gennemført, hvis partiet havde haft flertal her i tinget; det ville være ret ørkesløst. Det afgørende er, at regeringen og regeringspartierne er enige om, at denne lovgivning er nødvendig for at sikre det nødvendige boligbyggeri i fremtiden, og at det er et nødvendigt led i landets økonomiske politik. Der er dog ét, der er lige vigtigt for både lejere og ejere, og som må overskygge alt andet, nemlig at der føres en økonomisk politik, som sikrer økonomisk stabilitet her i landet.

Niels Andersen: Hvad angår de ændringsforslag, der foreligger til hele det lovkompleks, vi her behandler, vil jeg helt henholde mig til de bemærkninger, der derom er fremsat af udvalgets ordfører, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen. Jeg har ikke noget at føje til, det var en saglig og uhildet fremstilling.

Jeg føler i lighed med den ærede ordfører trang til at sige tak til boligministeren og ikke mindst tak til de embedsmænd, der er knyttet til boligministeriet, for den meget præcise måde, de har behandlet tingene på, også for den hurtige måde, hvorpå de har reageret, og for den fuldstændig uhildede facon, hvorpå de har fremstillet problemerne. Det er kun ved deres hjælp, det er lykkedes at komme igennem behandlingen af dette vældige lovkompleks så hurtigt, som tilfældet er.

Jeg føler i og for sig også trang til at sige tak til oppositionens repræsentanter i udvalget, fordi de dog trods alt er kommet med nogle saglige indlæg, som har bidraget til ændringsforslag, der jo både af oppositionspartierne og fra vor side bliver betegnet som en forbedring af lovforslagene. Derfor synes jeg i og for sig også, de skal have tak derfor, selv om man så kan være noget skuffet over, at de ikke vil være med til at gennemføre de foreliggende lovforslag med de foreslåede forbedringer.

Hvad angår de bemærkninger i øvrigt, som udvalgets ærede ordfører fremsatte i slutningen af sit indlæg, har jeg i lighed med det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp lyst til at komme med et par kommentarer hertil, idet det jo er klart, at vi fra retsforbundets side ikke sådan helt igennem er tilfreds med de lovforslag, der foreligger. Vi kunne godt ønske dem noget anderledes, og

[Niels Andersen.]

jeg kan sige, at hvis vi fra retsforbundets side skulle have stillet lovforslagene op, ville de have fået et andet udseende, end de har. Altså, de lovforslag, der foreligger her, er med de foreslåede ændringer for så vidt udtryk for en kompromisløsning, og det ønsker jeg at slå fast.

Også med hensyn til det ærede medlem hr. Lorentzens grundsynspunkt, at frihedstegnet skulle være målet for den lovgivning, vi her behandler, er jeg helt på linje med det ærede medlem. Det forekommer mig blot, at oppositionen, der opstiller dette mål, altså frihedstegnet, dér bevæger sig på mosgroede stier; man har ikke igennem de år, der er gået, helt formået at gå disse stier blanke og slidte, de er ikke blevet benyttet så meget. Man har søgt at begunstige de mennesker, der nu engang var begunstiget fra naturens hånd — om jeg må udtrykke det således. De, der var ejendomsbesiddere, skulle fortsat være ene om at have den frihed, som det nu engang er at have ret til en bolig. Det ærede medlem hr. Lorentzen siger, at mange har talt et sprog, som han vanskeligt kan forstå. Jeg må måske minde om, at venstre har været med til at gennemføre boliglovgivning her i landet ved tidligere lejligheder; selv om de ikke stemte for lovforslaget ved sidste revision i 1955, har de dog stemt for en lovgivning, som har været betydelig mere vidtgående end den lovgivning, der her foreligger til behandling. Derfor er det ikke rigtig til at forstå, at man skulle tale et sprog, som det ærede medlem har vanskeligt ved at forstå, for han har dog tidligere kunnet forstå det.

Nu er der i de lovforslag, der foreligger, en afviklingstendens på mange områder. Lad mig klart sige, at selvfølgelig kunne vi ønske den afvikling noget hurtigere, men forudsætningen for, at den kan finde sted, må dog være, at landets borgere har mulighed for at få et sted at bo. En forudsætning for, at vi kan komme af med de restriktioner, som fortsat findes i disse love, er, at der bliver tilvejebragt en så stor boligmasse, at der er et overskud, sådan at man med ret og rimelighed kan sige, at ingen behøver at mangle bolig. Det er målet med denne lovgivning. Man tilsigter et byggeri på 23 000 lejligheder om året, og det skulle betyde, at vi i løbet af en forholdsvis kort

årrække kunne nå frem til et overskud i boligmassen. Det er vel også derfor, denne boliglov skal være 5-årig, og vi håber, at man efter de 5 års forløb virkelig er nået frem til en sådan udvikling på boligbyggeriets område, at det bliver muligt at sløjfe resten af restriktionerne.

Den største anstødssten, der er fra oppositionens side for at deltage i gennemførelsen af denne lovgivning, er ejendomsbeskatningen, og jeg føler trang til at dvæle ved det spørgsmål et øjeblik, fordi det er noget centralt i denne lovgivning. Det er oppositionen også klar over. Det er, så vidt jeg kan dømme, det eneste væsentlige argument, man har for ikke at stemme for denne lovgivning. Hvordan ønsker oppositionen det ordnet? Ja, efter hvad jeg kan få ud af det, stiller oppositionen sig på det standpunkt, at den er ganske enig i, at der skal finde en huslejestigning sted i den gamle boligmasse, og også nogenlunde enig i, at den 30 pct.s forhøjelse, regeringspartierne foreslår, er rimelig. Det vil sige, at der ikke er nogen uoverensstemmelse med hensyn til, at der skal finde en huslejestigning sted af den størrelsesorden, som foreskrives i det pågældende lovforslag.

Divergensen imellem oppositionen og regeringspartierne angår spørgsmålet om, hvordan denne huslejestigning skal anvendes. Oppositionspartierne ønsker, at denne 30 pct.s huslejestigning skal gå helt og ubeskåret til husejerne. Ganske vist er man indforstået med, at en del af den skal bindes til vedligeholdelse, enten indvendig eller udvendig, men man vil have, at hele stigningen skal gå til husejerne. Det vil altså sige, at man efter oppositionens opfattelse får en huslejestigning på 30 pct., som er rimelig, men man får ikke en skattenedsættelse, sådan som man får i henhold til det lovforslag, der foreligger i forbindelse med revisionen af den kommunale skatte-lovgivning, og man får ikke denne hindring for den kapitalisering, der vil finde sted, som netop det ærede medlem hr. Thestrup i sit sidste indlæg sagde ville betyde en kapitalisering på 2 800 mill. kr. I henhold til regeringens forslag får man en huslejestigning på 30 pct., og man får en skattenedsættelse i bykommunerne, en nedsættelse af den kommunale indkomstbeskatning, som gennemsnitlig vil andrage 14 pct., og

[Niels Andersen.]

man hindrer en kapitalisering af huslejestigningen, som vil andrage 2 800 mill. kr.; derved hindrer man altså, at der bliver lagt denne byrde på den næste generation, som skal overtage ejendommene. Det er den væsentligste forskel mellem oppositionspartiernes og regeringspartiernes opfattelse af virkningerne af den foreliggende lovgivning. Selv om frihedstrangen hos mig er lige så stor som hos det ærede medlem hr. Lorentzen, er jeg dog glad for, at jeg er kommet ud over det stadium at ønske at begunstige de mennesker, som har mulighed for at kapitalisere de værdier, som samfundet til stadighed skaber. Vi må nå frem til her i samfundet at erkende, at de vilkår, vi gennem lovgivningen skal skabe, bliver lige for alle borgere, enten de er ejendomsbesiddere og grundejere eller ikke.

Derfor kan jeg heller ikke helt forstå det, når oppositionen prøver at skyde en kile ind mellem de finansieringsinstitutter, der skal oprettes, og siger, at man vil søge at begunstige det finansieringsinstitut, der skal oprettes af de sociale bolig-selskaber, på bekostning af bankernes finansieringsinstitut. Det, man skal stræbe frem imod, og det, jeg håber man stræber frem imod i de forhandlinger, som antagelig foregår i øjeblikket, må da være at give disse 2 finansieringsinstitutter lige vilkår at arbejde under, også således at de eventuelt kommende finansieringsinstitutter kan oprettes på de samme vilkår, men det kom tydeligt frem i det ærede medlem hr. Thestrups indlæg i dag, at bankerne helst ville have forbeholdt sig eneretten til at oprette et sådant finansieringsinstitut. Jeg anser det for et gode, at der kommer et konkurrencemoment ind med hensyn til disse finansieringsinstitutter, og jeg mener, at man skal holde muligheden åben for, at også andre finansieringsinstitutter i fremtiden kan oprettes.

Det er vist i det hele taget her, det store skelgår mellem os og oppositionspartierne, der ønsker fortsat at vandre ad de gamle, mosgroede stier, hvorved man begunstiger de mennesker, der nu engang har udbytningsmulighederne, og regeringspartierne, der ønsker at skabe lige vilkår for os alle sammen.

Det ærede medlem hr. Lorentzen troede ikke, at der ville finde en nedsættelse sted

af de kommunale skatter. Jeg vil ikke prøve på at rokke ved denne tro, men jeg vil dog have lov til at sige, at jeg må opfatte en sådan udtalelse som udtryk for mistillid til de siddende kommunalbestyrelser rundt omkring i byerne. Det er helt og holdent dem, det afhænger af, om disse penge skal anvendes til nedsættelse af kommunale skatter. Man kan i de foreliggende lovforslag ikke foreskrive andet, end at den indkomst, der bliver gennem ejendomsbeskatningen, skal indgå i driftsindtægten i den pågældende kommune. Når man så samtidig fra lovgivningsmagtens side foreslår gennemført en ændring i den kommunale skattelov, som netop skulle befordre denne skatnedsættelse, så kan lovgivningsmagten egentlig ikke gøre mere, så må det blive de kommunale bestyrelser, der skal gøre resten. Derfor synes jeg i og for sig ikke, der er grund til for mig at udtale den mistillid til kommunalbestyrelserne, som det ærede medlem hr. Lorentzen indirekte gjorde gennem de udtalelser, han fremsatte.

Det er rigtigt, når det ærede medlem hr. Lorentzen omtaler grundskylden som delvis uensartet, idet den i høj grad er afhængig af de pågældende ejendommers beliggenhed. Den betragtning er jeg helt enig med ham i, og det er netop også denne beliggenhedsværdi, som vi fra vor side ønsker stadig skal forøges og gå ind i samfundets kasse. Retsforbundet har hele tiden hævdet, at de penge, som man på den måde i fællesskab skaber netop som følge af beliggenhedsværdi og andre ting, er noget, samfundet har krav på til de fælles udgifter.

Jeg skal ikke gøre synderlige bemærkninger herudover, men blot pege på den tale, oppositionspartierne har ført med hensyn til begunstigelser af de sociale bolig-selskaber. Man har omtalt 94 pct.-grænsen som den, der betegner en forskelsbehandling af private byggeselskaber og sociale bolig-selskaber. Det kom frem ved første behandling af de pågældende lovforslag, idet det ærede medlem hr. Carl P. Jensen klart fremførte, at de sociale bolig-selskaber forpligtede sig til at bruge hele det overskud, der fremkom ved driften af disse selskaber, til byggeri, og hvis andre bolig-selskaber ville indgå på samme forpligtelse, kunne man forhandle om, at også de kunne

[Niels Andersen.]

komme op til en sådan lånegrænse. Derfor kan jeg ikke se, der er noget rigtigt i beskylningen om, at man begunstiger de sociale boligselskaber. Lad mig sige, at de sociale boligselskaber i og for sig ikke er udtryk for noget socialistisk; de sociale boligselskaber er kun boligselskaber, der ønsker at skabe boliger for de mindst bemidlede i samfundet — og man må naturligvis gøre det muligt at skabe boliger for disse mennesker.

Når det ærede medlem hr. Lorentzen siger, at 94 pct.-grænsen reelt er en belåning op til 100 pct., vil jeg anføre, at lejerne dog skal af med de 6 pct.; det kan man ikke komme uden om. Derfor kan man ikke med nogen ret hævde det, det ærede medlem hr. Lorentzen har fremført.

Med hensyn til 65 pct.-lånegrænsen, som man også siger er en begunstiggelse af de sociale boligselskaber, har jeg forstået det sådan, at også bankerne, såfremt de opretter deres finansieringsinstitut, skulle kunne få statsgaranti, hvis de ønsker det, fra 65 pct. og opefter. Sådan mener jeg det er. Jeg kan heller ikke se, der er nogen forskelsbehandling her. Hvis man siger, at betingelsen for, at de sociale boligselskabers finansieringsinstitut skulle kunne komme i gang, var, at man gik ned til 65 pct., fordi de ikke magtede det, hvis lånegrænsen skulle være 75, kan jeg ikke se, der er noget som helst galt ved det, man har gjort. Selvfølgelig skal man bane vejen for, at disse finansieringsinstitutter virkelig kan etableres.

Jeg vil gerne slå en pæl igennem dette, at man ene og alene skal lovgive for de mennesker og de institutioner, der nu engang har ret til at udøve virksomhed af den pågældende art. Vi må bane vejen for, at andre og nye tanker også kan vinde frem.

Med hensyn til § 2, stk. 3, i forslaget til lov om boligbyggeri må jeg erkende, at det er noget af det, jeg har den største betænkelighed ved; i den anledning vil jeg gerne stille et spørgsmål til den højtærede boligminister, for så vidt et spørgsmål, der tangerer det, vi behandlede sidste år i forbindelse med valutaloven. Det drejer sig om den bemyndigelse, der er tillagt den højtærede boligminister med hensyn til

materialebevillinger. Jeg vil ganske klart spørge den højtærede boligminister, om der i det foreliggende lovforslag er nogen ændringer med hensyn til fortolkningen i forhold til den højtærede ministers svar og den fremstilling, jeg gav af det ved behandlingen af valutaloven sidste år. Det findes i Folketingstidende 1957-58 sp. 1534 den 10. december 1957. Jeg regner med, at den administration, der i dag finder sted af den paragraf, er helt den samme som sidste år, og jeg vil gerne anmode den højtærede boligminister om at bekræfte dette her i folketinget.

Ud over disse bemærkninger vil jeg kun slå fast, at retsforbundet kan medvirke til gennemførelse af denne lovgivning, fordi det er et skridt fremad mod en frigørelse. Vi har den absolutte opfattelse, at hvis alle kræfter, således som vi håber det — og her tænker jeg naturligvis også på alle de private finansieringsinstitutter, der eventuelt bliver oprettet — kommer til at virke, som hensigten er med denne lovgivning, vil det virkelig blive muligt at få tilvejebragt en boligmasse af en sådan størrelsesorden, at vi ved en fremtidig revision af boliglovgivningen kan komme frem til en fuldstændig frigørelse på ganske væsentlige områder.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Udvalget angående forslag til toldlov, forslag til lov om ændringer i forbrugsafgiftslove og forslag til folketingsbeslutning angående Danmarks ratifikation af den under 15. december 1950 i Bruxelles oprettede konvention om klassifikation af varer i toldtariffer med rettelsesprotokol af 1. juli 1955 samt ratifikation af den samme sted oprettede konvention af 15. december 1950 om ansættelse af varers toldværdi har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i fondsbørsloven har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse har afgivet be-

[Formanden.]

tænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om forlængelse af lov om valutaforhold m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Indfødsretsudvalget har afgivet tillægsbetænkning over forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde holdes i morgen, torsdag den 11. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ind- og udførsel af fisk.

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om fiskeri i Flensborg inderfjord.

3) *Fortsættelse af anden behandling af:*

Forslag til lov om leje,
forslag til lov om boligbyggeri,
forslag til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen,
forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v.

og

forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring. (Om personlige tillæg til invalide- og folkepensionister m. v.).

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om anvendelse af overskuddet i visse krigsforsikringsforbund.

Mødet hævet kl. 18⁴⁵.

30. møde.

Torsdag den 11. december kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ind- og udførsel af fisk.

(Første behandling findes i tidenden sp. 627, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 197).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslaget og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Udvalgets ordfører (Johs. E. Larsen): Udvalget har under sit arbejde stillet en række skriftlige spørgsmål til fiskeriministeren angående de økonomiske og erhvervsmæssige interesser, der knytter sig til lovforslaget, bl. a. vedrørende omfanget af de eksisterende mængdebegrænsninger ved udførslen af fisk og fiskevarer.

Under udvalgets drøftelse af ministerens besvarelse af de stillede spørgsmål fremsatte venstres og det konservative folkepartis medlemmer ønsket om, at lovens gyldighedsperiode begrænsedes til 1 år. Dette ønske har fiskeriministeren imødekommet på den måde, at han har stillet et ændringsforslag, ifølge hvilket loven kun skal gælde til den 30. juni 1960 i stedet for som oprindeligt foreslået den 30. juni 1961.

Udvalget indstiller herefter lovforslaget til vedtagelse med det af fiskeriministeren stillede ændringsforslag.

Gideon: På mit partis vegne kan jeg anbefale det foreliggende lovforslag med det af fiskeriministeren stillede ændringsforslag til vedtagelse.